

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1999

Technical and Bibliographic Notes / Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming are checked below.

- Coloured covers / Couverture de couleur
- Covers damaged / Couverture endommagée
- Covers restored and/or laminated / Couverture restaurée et/ou pelliculée
- Cover title missing / Le titre de couverture manque
- Coloured maps / Cartes géographiques en couleur
- Coloured ink (i.e. other than blue or black) / Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- Coloured plates and/or illustrations / Planches et/ou illustrations en couleur
- Bound with other material / Relié avec d'autres documents
- Only edition available / Seule édition disponible
- Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin / La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure.
- Blank leaves added during restorations may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming / Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.
- Additional comments / Commentaires supplémentaires:

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- Coloured pages / Pages de couleur
- Pages damaged / Pages endommagées
- Pages restored and/or laminated / Pages restaurées et/ou pelliculées
- Pages discoloured, stained or foxed / Pages décolorées, tachetées ou piquées
- Pages detached / Pages détachées
- Showthrough / Transparence
- Quality of print varies / Qualité inégale de l'impression
- Includes supplementary material / Comprend du matériel supplémentaire
- Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image / Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.
- Opposing pages with varying colouration or discolourations are filmed twice to ensure the best possible image / Les pages s'opposant ayant des colorations variables ou des décolorations sont filmées deux fois afin d'obtenir la meilleure image possible.

This item is filmed at the reduction ratio checked below / Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

	10x		14x		18x		22x		26x		30x	
					✓							
	12x		16x		20x		24x		28x		32x	

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

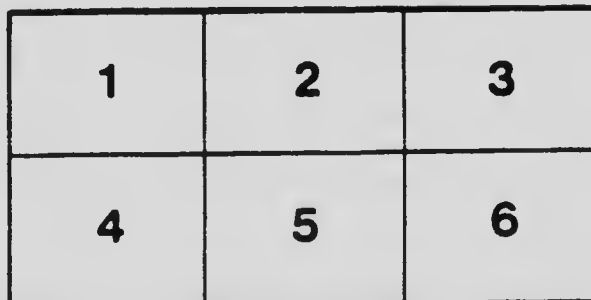
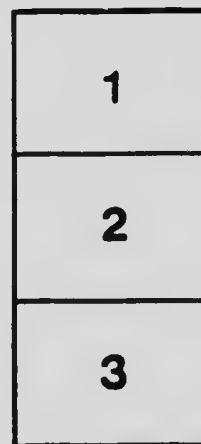
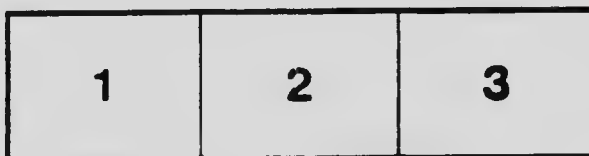
Ukrainian National Federation Library
Toronto

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shell contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Ukrainian National Federation library
Toronto

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

4.5

5.0

5.6

6.3

7.1

8.0

9.0

10

11.2

12.5

14

16

18

20

22.5

25

28

31.5

36

40

45

50

56

63

71

80

90

100

112

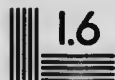
125

140

160

180

200

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

КРОВАВІ ДІЯМАНТИ.

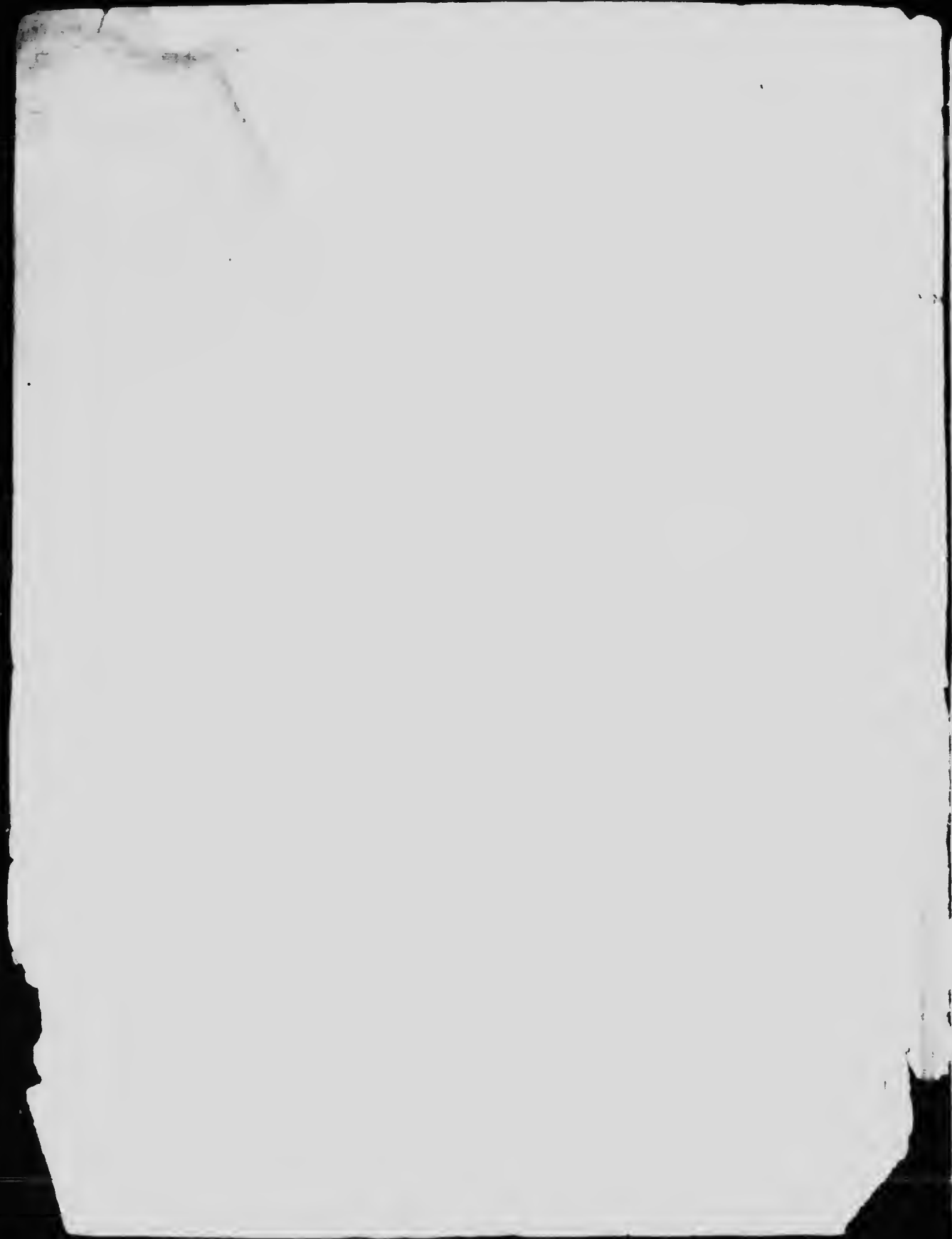
Написав Фон Ром.

Слідчий комісар на місці морду.

Ціна 35 ц.

Едмонтон, Алта.
Накладом Видавництва "Новин"

ФОН РОМ.

КРОВАВІ ДІЯМАНТИ.

Новочасний роман.

Едмонтон, Алта.
Накладом Видавництва "Новин"
1915

З Друкарні "Новин", Едмонтон, Алберта.

— Вона нежива? — спитав придавлений голос.

— Ні, тільки зімліла, — лиши її!

— Пощо вона має жити? Тільки небогато, тільки оден удар і вона не пробудить ся більше.

— Не торкай її, чуєш? Вона має жити!

— Дурне робиш! Вона бачила нас, коли входила і наведе на нас нещасте.

— Противно, мій приятелю, вона виратує нас як на нас паде підозріне. Не свари ся, ти старий. Я знаю жінок! Отся дурненька не отрясе ся ніколи від страху від хвилі, як побачила свого любка злочинцем, але також ніколи сего не зрадить. Її смерть не поможе нам нічого за те її любов робить нас безпечними. —

— Не говори нічого про любов, бо вона приводить лише до нещастя!

— Дурниці! Вона приносить щасте, — за се своєю власною головою!

— От, не говори богато, — треба спішити ся.

— Тихо всюди?

— Так! Тихо.

Ще короткий шепіт — осторожні кроки, — уважно отворені двері — і все затихло.

Тихо все? — Великий стінний годинник в ідалі вибив п'яту годину, заспаний ранок заглянув у вікно. Зачав робити ся день, на вулицях розпочав ся рух

Лиш отут, на горі, тихо. Боже, яка страшна ота тишина! Ніхто не прийшов сюди?

Та кінчить ся врешті та тишина. Тихо й виразно відзиваєть ся клямка, — ох, як близько тсй її звук, — потім оклик здивованя, переляку а зараз опісля дало ся чути багато голосів.

— Ну, ну і вже — вже. —

— Чи вона мертва?

Слова ті самі, шо й передтим, лише голос инакший.

— Я не бачу ніякої рани — вона — вона дихає еще.

— Може серцевий удар?

— Серце бє ся, — що правда дуже поволеньки, — але я буду трібувати зробити, що дасть ся.

— Чи ви положили труна на постіль?

— Ні, я мушу ждати на поліцію. Бухгальтер побіг на поліцію, а хлопець до нареченого сеї дівчини.

— О, то вона заручена? Я не знав сего. А з ким саме?

— З доктором Янсенем, отим хорошим Голяндцем; ви знаєте його мабуть добре.

— Знаю. То з ним? Ну, то він буде мати гарну жінку.

— Як вона буде жити.....

— Вона віддихає. Держіть високо рамя, — отак! Гм, серце є дивно ослаблене. Наречений перелякає ся на добре, як побачить оті сліди злочину.

— Доктора Янсена не було дома! — крикнув тонкий, високий голос, — господиня казала, що він зовсім не приходив до дому. Куди мені тепер іти?

— Лиши ся тут, Фриц; з твого бігання не прийде нічого!

— Я не остану, пане Шмідт! — Я так бою ся! — Ой, Боже мій Боже! Пан замордований лежить там в хаті, — а панна також нежива, — верещав хлопець.

Аліса Бельке підняла ся на своїй лежанці. Її блудний погляд упав на лікаря, а відтак на старого слугу Шмідта, пізнійше на малого хлопця і вкінці здержав ся на комісареві поліції, який в тій хвилі увійшов.

Тоді переглянув зараз склеп, який був місцем злочину і слідив стан сусідної кімнати.

— Чи панна ранена? — спитав він лікаря.

— Ні, але, — лікар здвигнув раменами і додав поволи, — була вже майже нежива.

Комісар глянув зі співчутем на дівчину і пішов до сусідної кімнати.

— Татко, — сказала Аліса Бельке, — татко! — Вона трібувала встати, але члени відмовили їй послуху. Вона глянула на лікаря. Склеповий помічник прикликав найблизше мешкаючого лікаря, котрого вона не знала. — Чи то ви, пане, лікар?

— Я доктор Шефер, моя панно, мешкаю зараз напроти.

— Чи ви бачили татка? — спитала стрвожено.

— Так!

— Він неживий, — неправдаж? Нема йому ратунку?

— Я не можу сказати сего з великою певністю, — зачив він обережно, притім придивляв ся їй уважно, — він — тяжко ранений.

— О ні, ні, — він убитий! Я знаю се добре. я бачи-

да, як він упав, а з шиї потекла кров. Ох Боже! Дотепер мусіла сплисти з него ціла ріка крові. — Поріг уже певно у крові!

— Ні, ні, будьте спокійні! —

— Поможіть мені встати, прошу вас. Я мушу побачити татка, — мушу ще раз поцілувати, щоби простив мені!

Лікар глянув непевно на старого слугу; Шмідт глядів перелякано на дівчину.

— Вона не при умі, — пробубонів.

Аліса з великою мукою встала. Оба пани пішли з нею до сусідної кімнати. Лікар попрощався. Тут покінчено поліційне слідство і трупа замордованого ювілера уложено на його лежанці.

Але непорядок, який був у кімнаті, дверцята розбитої каси і кроваві плями на землі вказували на драму, яка розігралася тут перед кількома годинами.

— Татку! Мій любий татку! заридала Аліса, упала на коліна біля постелі і сперла свою білу головку на скржавлене покривало.

По хвилі приступив до неї комісар.

— Панно Бельке, — чи можу просити —

Аліса здригнулася. — Що сталося? Що ви хочете від мене? Я не знаю нічого, нічогісінько!

Комісар глянув на неї з пожалуванем.

— Коли ви чуєтеся умучені, — я не буду обстоювати при своїм. Одначе у вашім власнім інтересі, в інтересі вашого замордованого батька я прошу вас відповісти мені на усякі питання.

Аліса встала. — Я, — даруйте мені, але мої гадки дуже розбиті. Ох, що за страшна ніч! Ох, Боже, Боже!

І таку ніч можна пережити?! І таку ніч мусить ся пережити! Ох, аж мороз іде по шкірі!

— Чи можу спитати вас, де ви були вчашного вечера і чи мали ви яких гостей?

— Гостий? Вчаша? — Вона старала ся зрозуміти ціль тих слів. — Вчаша? — Чиж не минув цілий рік від вчаша до нині? Заждіть! Ми сиділи разом. — Гості? Ні, тільки він був.

— Хто?

— Він — др. Янсен?

— Ваш наречений?

Дрож перейшла по цілім її тілі. — Так, мій наречений!

— Коли він вийшов від вас?

— О десятій годині, як звичайно.

— Чи бував він часто вечерами у вас?

— Так.

— Чи ви зараз по його відході пішли спати?

— Ні, я робила ще порядок, бо наша господиня пішла на весіле своєї дочки.

— То в хаті не було нікого зі служби?

— Ні! Через цілий день помагала мені одна дівчина з третого поверха. Вона служить у вдови по фельд феблеви, котра, не могучи платити її високої платні, дозволяє її заробляти, як лучить ся нагода.

— Чи вона о десятій годині була еще тут?

— Ні. Я ніколи не відправляю її пізнійше, як о девятій годині.

— Хто отвирав двері вашому нареченому?

— Ніхто. Він має ключ.

— Так? А се чому так?

— Татко дав йому, бо не любив сходити вечером зачиняти двері, а наша стара господиня таки цілком не любила робити того.

— Чи ваш наречений має також ключ і до вашого мешканя?

— Ні, се злишне. — Вона нагло захитала ся. Комісар піддержував її і поміг сісти на софі.

На дворі дали ся чути приспішені голосні кроки, двері з лоскотом отворились і до середини увійшов з поспіхом високий, ставний мущина з русявою бородою.

— Алісо! Що стало ся? Ох, на Бога! Я чув, як там говорили про— морд. Алісо, мое серце! Ти жиєш, Жиєш!

Вона не ворухнула ся. Її очі гляділи в сторону, де лежав батько.

Др. Янсен оглянув ся і перелякав ся.

— Батько? — кликнув з недовірем, наближаючи ся до постелі. Отже таки — морд?

— Не йди до него! — кричала вона. — Лиши його!

— Ох, мій Боже! Що за страшно! Що за неймовірне! Як се стало ся? Алісо, мое коханне, кільки мусіла ти видержати!

Він кинув ся до неї, але вона не дспустила його до себе і, показуючи на комісаря, сказала тихо:

— Мене переслухують тепер, Мартине.

— Переслухують? Тепер у сю хвилю? Алеж се не потрібна мука! Я прошу вас пане комісар, лишіть тепер мучити мою наречену!

— Добре, пане доктор! Алеж ви мусите розважити, що се має величезну вартість, втягнути сьвіжі ще вражіння, бо вони можуть легко спровадити нас на слід убийника.

— Мені здаєть ся, що гадки про якогось злочинця, се пусті мрії. Мій тесть не мав прецінь ніякого ворога!

— Тут є справа з мордом, полученим з рабунком, пане доктор! — Комісар вказав при тім на касу. — Вона заманила сюди злочинців. Я з моїм асесором і сторожем, Шмідтом, оглянув передтим сліди і побачив, що, дивним дивом, вартісні папери стоять ненарушені. Але злочинці мусіли мати якусь ціль.

— В який же спосіб злочинці дістали ся сюди? Чи двері були розбиті?

— О скільки я знаю, ні. Двері дому і до мешканя були зачинені, як належить ся, так заявляє каменичний сторож. Аж склеповий помічник зауважав, що віконні рами ушкоджені і відкрив сліди крові в склепі.

Аліса закрила лице руками.

— Страшне! — прошепотів Янсен.

Комісар говорив дальше:

— Він оглянув линовку від дзвінка, що веде до спальні пана Бельке й побачив, що вона урвана. Він став кликати о поміч, а коли ніхто на горі не відчиняв дверей, увійшов до середини. Лікар, якого він закликав зараз до пана Бельке, прийшов за пізно, — але успів еще збудити панну з тяжкого омліня. Розумієте отже, пане доктор, що не тільки мені, але нам усім мусить лежати на серцю, се, щоби розслідити справу.

Молодий мущина кинув нехотячи питаючий погляд в сторону своєї любки. Інтерес на хвильку переважив.

Аліса сиділа зі спущеними в діл очима і зі збілим лицем.

— А чи видержить вона, як будете викликувати в неї наново страшні переживання ночі? — говорив він півголосом до поліційного урядника.

Той здвигнув раменами.

Тоді стала Аліса говорити:

— Я сказала таткови, десь около одинайцятій години, добраніч. Ми поцілували ся — я була така щаслива того вечера. — Чи се було вчера. — Вона зачала плакати. — Потім я пішла до своєї кімнати і трохи ще читала — бо я ніколи не засипляю перед півночю. Нараз я пробудила ся і почула дивний гамір, немов би — як мені вам сказати? — немов би хтось виважував грубі двері. Рівночасно нагадала я собі дубові двері, що є в їдальні, але не могла подумати, щоби татко отвирав їх. До того ще той гамір походив із далека. Зараз по тім почула я татків голос і півголосний крик — я надягнула мою ранішну нагортку і побігла до таткової спальні.. — ту зачала Аліса знову плакати і дрожати.

— Бідна дитинко! Люба моя! Не думай про те, — воно за страшне — говорив Янсен і хотів її пригорнути.

Комісар не спускав очий з молодої пари. Не уйшло його уваги, що Аліса, при тім, як її наречений пригортав, здрігала ся і старала ся увільнити ся з його обіймів.

Нечайно вона побачила, що погляд урядника звернений на неї і, що в куті кімнати стоїть вахтмайстер і щось записує. Отерла сльози і старала ся говорити дальше:

— Як я відчинила двері, татко лежав на землі, а кров спливала йому з шиї, — так, ота кров. Дивіть ся туди, вона ще жиє, вона рухає ся. О, горе мені! Кров!
— І вона склонила голову.

Комісар знетерпеливлений приступив ближше. — Ще тільки хвилинку, панно Бельке! Отже ви мусіли бачити злочинця; — чи в кімнаті було ясно?

— На столі сьвітила ся мала електрична лямпка, а на землі ліхтарня. — В кімнаті було двох людей. —

— Отже двох! Як вони виглядали?

— Так, як вони виглядали? — повторив із несупокоем Янсен.

Аліса отворила з напруженем уста, вона хотіла говорити, але щоки тремтіли, а слів не було.

— Я — я — нічоґ — простогнала вона і зімліла.

Доктор Янсен підніс ніжне тіло і заніс до сусідної їдальні. Положив її дбайливо на софу, приніс кілька подушок і покривал і окрив її ними.

Потім вернув до поліційних урядників.

— Лучше буде, як оставите тепер панночку в спокою. Вона занадто перелякала ся отою страшною пригодою. — Боже, аж мені лячно, як нагадаю собі, що та бідна дівчина була полишена на ласку й неласку тих драбів! Хто сподівав би ся був того вечера, коли я весело відходив від них!

— В котрий час се було?

— О десятій годині, як звичайно.

— Чи господар відпроваджував вас аж до скляних дверей?

— Ні, тільки моя наречена присьвічувала мені з гори зі сходів. —

— Ви отворили двері своїм власним ключем.

— Так.

— І певно знаєте, що потому добре замкнули? Молодий чоловік завагався хвилину. — Замкнули? — Я думаю, що так.

— Ви не знаєте сего напевно?

Др. Янсен зморщив чоло і надумував ся. — То знаєте, з тим мешканцем така вже звичайна річ, що чоловік більше не надумує ся, чи добре замкнув двері чи ні. Але коли я вже від кількох тижнів завсіди замикав добре двері, думаю, що й вчора я се зробив добре.

— Се правда — сказав урядник, — але я хотів би ще про щось вас спитати.

— За хвилинку. Я мушу подивити ся до моєї нареченої. Є там може Фриц?

Фриц був на той час у кухні.

— Приклич скоренько Анну з гори, — скажи, нехай зладить кави і вичистить покій. А потім приклич лікаря, дра Шнекенбургера. Але скоро, скоро, хлопче!

За хвилинку прибігла дівчина з третього поверха, якій др. Янсен не дав часу до плачу. Вона мусіла робити панні Бельке теплі оклади на ноги, а др. Янсен робив тимчасом студені оклади на чоло і натирив околицю носа сальміяком. Відтак велів зварити кави і зладити перекуску.

Міжтим прийшов лікар і заняв ся тяжко віддиhaючою хорою.

— Чи не схочете, панове, увійти до кімнати мого тестя? — сказав др. Янсен по хвилі. — Те, що я бачу тут, розриває мені серце в грудях.

— Дякую. Наша присутність, пане доктор, огра-

ничує ся лише на сі місця тимбільше що пан Шмідт відкрив мабуть причину розбитя каси.

Старий слуга, який до сего часу не переривав собі роботи з порівнуванем знайдених вартісних паперів із списом в книгах, погладив ся по лисій, лискучій голові.

— То діаманти, пане доктор!

— Що за діаманти?

— Скринка з дуже дорогими ювелями, що мали бути зроблені для окрас княгині Долгорукої; — вони мали вартість шістьсот тисяч марок.

— Ой, Боже! Шістьсот тисяч .—

— Так, тому пан держав се в як найбільшій тайні. Крім мене ніхто не знав про се. Княгиня бажала, щоби окраси були вироблені на зовсім модерний спосіб. Рисунки, як мають бути вироблені, вже третій раз відіслані до Нінци і тепер вони там находять ся.

— Хто робив рисунки?

— Сам пан або панна Алїса. Вона виобразована в тій штуці, бо пан Бельке бажав собі, щоби вона могла пізнійше сама провадити інтереси. А фірма є слава своїми артистичними виробами.

— Так, воно так є. Отже вас, пане Янсен, назначено наслідником пана Бельке. — Чи ви є купець?

Молодий чоловік счервонїв. — Ні, я є доктор філософії. А що до подібних справ, як наслідство, — нічого межі мною а паном Бельке не говорило ся. Крім того я не маю зовсім купецької жилки.

Серед таких розговорів увійшли всі на коридор і поліційні урядники розпрощали ся, оставляючи місце злочину й плачу його жителям.

Пан Шмідт пішов з урядниками до склепу, де оба продавці під поліційним наглядом списали інвентар.

Розуміє ся, що декого зі служби, строго випитувано, але від нікого не добуто обтяжуючих зізнань. Вони були в стані виказати свою невинність, а про істноване дорогоцінностей довідали ся аж по крадіжжі.

— Цікавий я дуже знати, в який спосіб дістали ся злодії до середини, — роздумував комісар. — Вони му-сіли влізти до склепу вікном, — на се вказує знищене засувів.

— Але як дістали ся вони до мешканя, коли двері були в порядку замкнені і заложені ланцюхом? — Я се-го не розумію. Яка є сполука склепу з помешканем?

— Прямой сполуки нема, — сказав Шмідт, — хиба отся перервана линва від дзвінка.

Поліційний урядник оглядав старомодну, перетикувану перлами, стяжку, що лежала пірвана на землі і трібував дріт, що пняв ся до гори по темній стелі. Дзвінок, що рухав ся при помочи отсього старого механізму, находив ся побіч постелі замордованого.

— Чи пан Бельке був дуже обережний або боязливий?

— Ні, се-го я не можу сказати. Не довіряв чужим, то правда, але се буває завсїди в такій справі. Одначе боягузом не був зовсім. Бо ніколи не лучав ся подібний случай, відколи я тут, то є пятайцять літ. Він сам наглядав над людьми, а що був завсїди в склепі, не було ніколи ніякого шахрайства.

А проби шахрайств були?

— Розуміє ся! Таж се завсїди лучає ся, пане комісар! Приходить елегантна дама, що хоче купити кілька перстенів і довго не може рішити ся: — вона з де-

сять або із п'ятнайцять разів трібує щонебудь потягнути. Або приходить хтось, вибирає годинників і велить нести до якогось готелю на те, щоби в той час, як хлопець буде нести їх до назначеного місця, щоби там дістати за них заплату, злодії, котрі змовили ся з ним, напали на хлопця і годинники відобрали.

— А чи в послідних часах не було таких випадків?

— Я не знаю, але питаю обох купців.

— Лишть се покищо. Зате скажіть, в яких відносинах стояв пан Бельке з отим др-ом Янсенем?

— Він був його тесть! — сказав здивований Шмідт.

— Так, так. Я властиво хочу знати — чи він радо віддавав йому свою дочку?

— Мабуть не дуже радо — сказав нерішучо старий слуга. — Пан Бельке, з огляду на свій інтерес, волів мати зятем купця. Раз навіть старав ся о панну Алісу оден американський торговець діамантами, Гокінс, але з того не вийшло нічо, бо панна вже тоді любила дра Янсена.

— Коли се було?

— Минувшого року, більше менше, в місяци жовтні.

— Чи той пан Гокінс перебуває тут?

— Так! Ви не знаєте його? Він їздить щодня улицями міста на своєму двоколїсному візку. Він мешкає за містом, у Маріенталю.

— Гм, так, я пригадую собі його. Високий добродій, — дуже смаглий.

— Так, то він. Він приходив часто до нашого пана. Він є приятелем пана доктора Янсена.

— Мимо того, що є його суперником?

— О, я не думаю, щоби йому ходило дуже о панну Алісу, йому ходило більше о інтерес.

— Так, так! А чи панна Аліса жила завсіди в згоді зі своїм батьком?

Старий сторож отягав ся хвилину з відповідію.— Я думаю, що так, — сказав по хвилі.

— Як се? Жиєте пятайцять літ у домі пана Белька, то повинні вже раз знати відносини межі батьком і донькою! Судячи по вашому обличу, то були вони лихі.

— Ні, то за багато сказано, — думав старий, — вони обоє любили ся, навіть дуже. Одначе панна Аліса мала одну пристрасть, яку батько старав ся викорінити. — Вона майже дуріла за брилянтами.

— О, — то можливо?!

— Бійтесь Бога, пане комісар! Не думайте нічого злого! Прецінь молоді дівчата люблять такі прикраси, не правда? Аліса же могла від малечку набрати залюбования до цінних прикрас; — прецінь вона зросла побіч дорогих камінїв. Будучи дитиною старала ся украсти якунебудь золоту прикрасу, щоби почіпити потім на себе. Тому пан старав ся дати їй відповідне артистичне образование, щоби дати їй залюбованю потрібний напрям.

— Се, що говорите, є дуже цікаве для мене. Отже панна Аліса любить брилянти. А що її наречений? Чи він має також такий нахил?

Шмідт розсьміяв ся. — Пан Янсен і брилянти? Зовсім не гадаю. Він, крім про свої старі книги й теки, про що инше зовсім не думає, він зовсім не знає ціни грошам!

— Так. Гей, Куліх, ходіть но сюди! — кликнув він до нічного вартового, що стояв ще в склепі, хоча оба панове зайшли аж до приватної контори. — Закличте сюди пана асесора! Ми хочемо перешукати помешканя на горі!

— Алеж, пане комісар! — кликнув переляканий Шмідт.

— Лучше все лучшим. Злодії могли денебудь щось лишити.

Той здогад оказав ся правдивим. Злодії лишили дещо. Під софою, на якій лежала Аліса Бельке, знайдено чудовий, — скровавлений брилянт, про який вона нічогосінько не знала.

В три дні пізнійше, як похоронено пана Бельке і молода дівчина по частих омліванях прийшла до себе, впало на неї, після переведеня трусу, підозріне, що вона замордувала свого батька.

2.

Анна Манне вже з трийцять разів змивала велику кроваву пляму в спальні ювілера. Через те виглядала підлога в тім місци цілком ясна й подрапана і робила зовсім вражінє поганої латки. Здорова й велика дівчина приглядала ся вислідови своєї роботи й потрясала головою.

— Дурна підлога! Коли я вичистила її, вона виглядає погано. Що мені робити? Хиба мені вивоскувати її? Лихо знає, хто в світі годен зарадити такій підлозі! Я в своїм житю мила вже неодну підлогу, а не стрічала ще ніле такої. — Ігій!

Взяла знову щітку і стала знову шурувати підлогу в тім місци, де була пляма. І ціла підлога робила ся щораз яснійша. Се була красна, запускувана підлога, яку рідко стрічаєть ся в Німеччині, а ще рідше в Італії. Темні пруги на ясному дереві відбивали лагідно, не вражаючи й артистичного смаку. Енергічне витирання дівчини усунуло те, що притемнив час, вік і порох.

— А диви, яке красне! — заявила Анна Манне і стала придивляти ся рисункови, вимальованому на підлозі. Забула зовсім, що має ще мити підлогу.

— Анно, Анно! — почув ся з гори голос вдови по фельдфеблеви. Але Анна не чула його.

Вкінци відчинили ся двері від кухні і за стіною почуви ся приспішені кроки.

— Анно, де ти? Ще не впорала ся?

Дві старі жінки звернули свої погляди на задуману дівчину. Перша була вдова по фельдфеблеви, в якої Анна, за їду і за мешканє, робила службу "дівчини на всякі услуги"; друга була се пані Майнер, управителька, так несподівано заворушеного дому, яка, в день похорону господаря вернула зі своєї відпустки. Вона входила в дім тоді, як на вулиці стояв віз, готовий на те, щоби її молоду паню перевезти до вязниці.

Переляк зложив стару, добродушну жінку на постіль недуги, а що вона не могла оставати ся дальше в осиротілому, непривітному помешканю, то вдова по фельдфеблеви взяла її до одной своєї кімнати, що стояла під той час пустою.

Як вона прийшла трохи до себе, зрозуміла страшне положенє і роздумувала всіяко над ним, її гадки кружляю передусім кругом підозріння, яке зависло над Алісою

Др. Мартин Янсен, що відвідував день старушку, старався, подібно, як і вона, вишукувати всякі можливості й правдоподібності і кинути підозріне на всіх людей, що стикалися з паньством Бельке, щоби лише увільнити Алісу.

Однак страшна дійсність не зміняла ся. Той крик молодої дівчини в хвилю, як збудила ся з омліня, а саме те, що її видавало ся, що кров пливе і її хлипає над трупом; "Прости, прости мені!" були вистарчаючими доказами її вини, хоча би й не знайдено скривавленого діаманта під її постелею. Крім того добре зачинені двері, які можна було відчинити лише зі середини й те, що не знала, як виглядали злочинці, які мусіли бути добре видні в осьвітченій кімнаті.

Після перешукання дому, поліція увільнила його з під своєї опіки і пані Майнер могла вернути назад до своєї кімнати. Однак склеп замкнено, а на всі цінні річі, в імені княгині влади положили печать. Аліса Бельке лишила ся жебрачкою.

Мартин Янсен не був багатий. Протівно, він жив із зарібків, які приносили йому філософічні писання і його одинока приватна лекція. Хто знає, як оцінюють люди таке цінне духове майно, той може представити собі матеріяльне положення того молодого чоловіка. До того ще від недавного часу пішло йому з "Петрового дня." Він дістав у спадку красний маєток і відповідно до того жив легкодушно. Але наступив поганий банковий крах і він лишив ся такий бідний, що мусів жити з того, що заробляв пером.

Тепер роздумував він над тим, як найлучше має помочи своїми, тяжко запрацьованими грішми, своїй

нешасливій нареченій. То було ясне: Коли не знайдеся більше діамантів, — а воно майже виключене, що би знайшли ся, — Аліса остане бідна, як турецький сьвятий. Княгиня могла домагати ся відшкодованя, — а в якій висоті, се мусів оцінити суд. До того ще, що найдивнійше, ювілер не забезпечив ся на случай влому.

Анна Манне сиділа або стояла тоді, як пані Майнер або др. Янсен, дійшовши до сего місця, проклинали ювелі (золотарські вироби), а головно цілий інтерес, що заманив злодіїв.

Вони мало вважали на глуповато усьміхнену дівку, що пильно але з якоюсь неповоротністю робила свою роботу, найчастійше дивила ся в землю і мало відчиняли уста, хиба тоді, як сама зі собою говорила.

Тепер, як обі жінки станули перед нею, вона випростувала ся і спокійно спитала: — Чи є тут др. Янсен?

— Або що? А тебе що обходить доктор? розкричала ся худа вдова; маєш принести вугля!

Анна Манне вислухала, вичистила старанно щітку й ведро і вийшла мовчки.

— Гарна дівчина, — подумала пані Майнер, виходячи з непривітного покою. — Вона робить за двох.

— Се правда. Але правда також і те, що вона трохи дурненька собі.

— Вона у вас буде уже з рік мабуть, — думала пані Майнер.

— Таки так. Саме рік. Як вона прийшла до мене, була зовсім виголодніла. Але в мене її не бракує нічого.

Пані Майнер пригадала собі, як панна Аліса дала

тоді виголоднілій дівчині їсти й пити, за те, що вона допомогла їй зробити дещо в хаті.

Від того часу що тижня сходила вона на долину, прала, чистила й мила підлоги.

Мартин Янсен входив на сходи саме в хвилю, як Анна Манне вийшла з пивниці, несучи в обох руках ведро з вуглем. Вона зовсім не виглядала на красавицю. Мала чорне від вугля лице, нечисту запаску і зношене вбранє.

— Добрий день, пане доктор!

— Добрий день, Анно, — відповів той, здивований тим, що Анна заговорила до него.

— Що робить панна Аліса?

Він зітхнув, — Ох, Анно, я вже не побачу її!

— Бійтеся Бога, пане доктор! — Правда, що ви не вірите тому, щоби вона допустила ся сего? — Се питанє, що вийшло з уст наймички звучало якось незвичайно дивно.

— Анно! — І доктор Янсен глянув на неї, немов несподівано схоплений на лихому вчинкови.

— Отже добре, — сказала вона. — Пане доктор, я хочу вам щось сказати.

— Що? що? — питав він з поспіхом. Може зможе ота дівчина, що в ночі злочину була в домі, вказати на якінебудь сліди?

— Витрачайте гроші, пане доктор! Тратьте багато гроша, — говорила вона півголосом, ступаючи побіч него сходами.

— Як там можна..... — Він відвернув ся з боєм.

— Подумайте собі, пане доктор, — говорила вона далше. — Ви мусите зажити давнійшим житєм, ходити до клубу, відвідувати своїх приятелів, вида-

вати гроші, веселити ся — зовсім так як коли би ви се самі зробили!

— Ти мабуть здуріла! — сказав на те він.

Але вона глянула сьміло на него. — Як хочете вратувати свою наречену, робіть те, що я вам кажу. Витрачайте гроші і зверніть підозріне на себе!

Її погляд поділав на него сильно. — Анно! — сказав призадумавши ся. — Як ти не є отверта супроти мене, то я не можу послухати твоєї ради. Чиж маю я задля неї — запхати ся в біду, щоби легко запропастити ся, не помігши при тім нічого своїй нареченій?

Анна Манне вдивила ся йому в лице. Її засмароване лице зовсім не виглядало на дурне в тій хвилі. Ведра з вуглем держала в руці, немов дві забавки й видавало ся, що зовсім не чує їх тягару.

Нечайно поставила вона ведра на землю, зняла Янсенови капелюх з голови, оглянула добре його зовсім коротко острижену чуприну, приглянула ся уважно його вусам і погладила його по бороді.

Похитуючи головою, напів з гнівом, напів з цікавістю, не противив ся її роботі. Після такої роботи взяла вона знову ведра й пішла дальше.

Пане доктор, говорила вона при тім тихо, але виразно її поволн, — пошукайте межі своїми знакомими такого, що в посліднім часі змінив вигляд своєї бороди, розумієте? Але спішіть ся, — бо час не жде!

*

*

*

Пані Майнер сиділа з заплаканими очима в кухні вдови. Вона була в Аліси і мусіла говорити з нею в чрисутности сторожа.

— Вона цілком спокійна, — говорила стара пані, — але така сумна, що її зовсім не до переслухання. Вязничному сторожеви стояли сльози в очах. дійсно а я від плачу не могла й говорити.

— Не переказувала вона до мене нічого?

— Ні, ні слова! Я питала її: що маю сказати докторови? Але вона похитала головою й не сказала нічого.

— А дали ви її мій лист?

— Так! Але вона тільки глянула на него.

— Щож робити тепер? Вона вже тиждень у тому страшному місци, а ми стоїмо. Ніде ніякого сліду! — Аж розпука бере ся!

— Але вони мусять випустити нашу панну! — глосила стара.

— Треба ліпше слідити, — думав Янсен. — Алеж — до сего конечні гроші. Звідки би нам дістати гроший?

— Коби я була не дала ще віна моїй дочці! — говорила пані Майнер, — три тисячі марок я видала. Хоч з бідною могла би ще вистарати з яку тисячку марок.

Мартин Янсен хотів уже відмовити, — йому видавало ся нечесним, брати від старої жінки гроші, яких вона правдоподібно ніколи не дістане назад, — але побачив, як Анна Манне, що пбрала ся коло печи, грізно глянула на него.

Тому не противив ся, як вона вичисляла йому на долоню пять сто-маркових банкнотів. — Се для нашої панночки! — говорила вона, хлипаючи. — Стрібуйте, пане доктор, чи не дасть ся знайти такого поліціянта, такого тайного, чи як там їх називають?

— Детектива?

— Такого, такого. — Вони прецінь мають бути ду-

же хитрі! Може вдасть ся котрому відшукати брилян-ти!

— Ой тяжка се праця! — Янсен здвигнув рамена-ми. — Але буду трібувати.

Як він виходив з дому, вийшла за ним Анна Манне.

— Пане Янсен, — говорила вона настійчиво, — дайте гроші мені!

Він здивовано глянув на неї. — Пощо? Се дуже дивне жадане!

— Для добра панни Аліси!

— Се легко сказати, — але як ти зможеш помочи її?

Анна Манне зі сумнівами в душі, глянула нерішучо на него. — Коби я знала, що можу звірити ся вам, — що ви не зрадите мене! ...

— Я міг би зрадити? То якось дивно звучить, Ан-но. — Через кілька хвилин їх погляди спочили взаїм-но на собі, немов питали ся, немов слідили себе.

Потім дівчина сказала рішучо: — Ну то я заризи-кую; зрештою то буде в вашім інтересі, не зрадити мене.

Вона нахила ся до його уха і щось шептала. Він відступив ся в зад, вона говорила спокійно: зволи, а-ле виразно.

Се тривало довго, заки він згодив ся на те, що во-на жадала. Вкінци він таки виняв одержані гроші і дав їй три з пяти банкнотів, які вона поспішно сховала в своїй блюзі.

Потім стиснули собі руки.

Анна Манне, якій очи горіли радостію, побігла сходами до гори, а Мартин Янсен, з усіми обявами зво-душєня вийшов на вулицю.

3.

В елегантних кімнатах клубу було завсіди повно гостей. Всі столи до гри, у всіх кімнатах, були заняті. Панувала вавилонська мішанина народів, бо клуб мав межі своїми членами дуже багато чужинців; — не даром називався "Міжнародний осередок."

Розмови в часі гри велися дуже голосно. Перебалакувано всякі міські сплетні, обговорювано театральні новини, говорено про цирк і про перегони, тільки не про політику. Про політику не говорено, щоби не довести до сварок, які могли дуже легко повстати, коли зважити на мішанину народностей в клубі. Впрочім сама гра доводила часто до немилих сцен.

По середині великої салі стояв довгий, накритий зеленим сукном стіл — "газетний стіл", — як він урядово називався. Але майже кожного вечора скидано газети на сусідні менші столи, а на їх місце ставили карти.

Тут грали на високу скалю; неоден програв у тій салі весь свій маєток.

Як др. Янсен увійшов того вечора до салі гри, видався йому запах вина, перемішаний зі запахом тютюнового диму, дуже немилим. Він не прийшов сам оден. Свого товариша представив він зараз президенту клубу, як свого краян — Мінгера Манна.

— Краян? — повторив барон Едеркофен, подаючи з усмішкою руку, — я думаю, що не буде більших двох противеньств, як ви оба.

Се була правда. Ясне, русяве волосе молодого філософа дуже відбивало від чорного як смола волося

Мінгера Манна. Таксамо відбивала його рожева цералиця від темножовтої його товариша.

— Так, але приналежність до тої самої держави ще не становить, що ми оба мусимо мешкати в одній і тій самій країні, відповів др. Янсен. Мінгер походить з Голяндських Індій і тільки подорожує по Європі, коли я є русявий Голяндець.

Чи ви, пане Мінгер, останете тут довго? спитав барон, приглядаючи ся уважно ставному мушціні, що був одягнений бездоганно, але зраджував еще недосьвід молодости.

— Я не можу вам в дійсности нічого сказати, пане барон, бо я не виробив собі певного пляну подорожи; лишаю ся там, де мені подобає ся і остаю там, як довго подобає ся.

— Як так, то ваша подорож може потривати дуже довго; — міркував розвеселений президент. — Щож на се ваші старі?

— О, я сам собі пан. Європа має дати мені все, чого я не можу мати в Батавії, бо коли вже осяду на своїй плянтації, не рушу ся з неї більше, — говорив молодий чоловік. Притім кинув поглядом на салю, немов хотів сказати, що вже хоче зачинати “брати” те, що дає йому Европа.

— Я бажаю вам, щоби зажили ви підчас свого побуту тут. багато приємностей, пане Мінгер! — сказав барон. — Рівночасно лишаю вас самих, бо не хочу здержувати вас від уживаня приємностей.

Пан барон щез із великої салі, де картярі на “газетному столі” грали різні газардові гри. Барон не хотів сего бачити, бо після клубових статутів дозволяли ся тільки невинні гри як шкет, віст і подібні.

— Я думаю, що ми наперед щось перекусимо, — сказав Янсен і кивнув на слугу.

Сіли собі в кутку, звідки бачили добре цілу салю. До їх столика . . . приходило багато знайомих, поздоровляли Янсена і висказували йому свій жаль задля великого нещастя, яке стрінуло його. Вони вишитувалися, чи нема ніяких слідів по злочинцях і лаяли беззглядність поліції, яка оскаржила ще о злочин нещасну жінчину.

Янсен розмовляв із всіми коротко, але чемно і висказував гадку, що його наречену мусять незадовго випустити, бо нема проти неї достаточних доказів .

— О, прецінь! — кликав високий, смаглий мущина, що з простягненими руками наближався до стола. — Як довго я не бачив вас, любий Янсен! Я був хоррий і все надіяв ся, що ви прийдете до мене. Але я розумію, що ви через ту погану пригоду. Я ще не можу собі представити, що мій любий старий приятель умер такою страшною смертю. Я не міг прийти на похорон, — я нині вийшов з дому вперше по моїй хоробі!

— Щож бракувало вам, містер Гокінс? Виж виглядаєте зовсім добре!

— Ну, нічого не було страшного, але трохи неприємного — зубна пухлина — і я мусів оголити ся!

— Дійсно, ще сліди видно. Шкода таких хороших вусів!

— Правда? Мені дуже жалко. А зрештою чи позволите мені дісти на хвилину коло вас?

— Прошу, мені дуже приємно! Чи можу представити вам мого молодого приятеля, Мінгера Сенну Манна, з Батавії. Він приїхав вчора тут і хоче пізнати місто.

— Мені дуже приємно познакомити ся з вами, мій пане. Се чудесно з вашої сторони, пане Янсен, що ви можете мати хоч трохи розривки в такий смутний для вас час.

— Мені дуже жаль, — сказав Сенна Манн, стиснувши кріпко подану руку, — що я відвідав пана Янсена в такому нещасливім положеню. А я так тішив ся, що пізнаю його наречену і надіяв ся, що зможу зробити з його тестем якийсь інтерес.

— Що? То ви також займаєте ся такими справами?

— Ну, так безпосередно, ні! Але, бачите, минувшого року до намісникової жінки прийшла в гості одна англійська дама, яка мала на собі, такі чудові окраси, що намісникова жінка забажала мати свої рубіни так само оправлені, як Англійка. Мені здає ся, що її рубіни такі славні, що ніодна княжна пануючого дому не може чимось подібним похвалити ся. Англійка дала нам адресу ювілера, що робив її окраси і ним був — пан Бельке.

— Дивіть ся! Така широка слава того нещасливого чоловіка! І ви, пане Мінгер, мусите тепер сидіти зі своїми рубінами, — сказав Гокінс.

— Що се? Яж преці не сказав, що я привіз рубіни зі собою, — відповів спокійно Голяндець. — Мені розходило ся в першій мірі о рисунки.

— Так, так. Я вірю. Не журіть ся, пане Мінгер! — Я сам займаю ся такими інтересами і знаю добре, що значить обережність. Чоловік через ті дурні каміні наражує своє жите. Як почувеш про який небудь морд того рода, зараз приходить охота закинути те все і

жити собі спокійно. Бог знає, що буду робити даліше, але се вже послідний тиждень, що я займаю ся ще тими інтересами! Потім заживу собі спокійно й безпечно!

— Ви Американець?

— Так! Я вродив ся у місті Сан Франціско і думаю туди назад вернути. Каліфорнія — то найкрасша країна в сьвіті!

— Мимо грозячих вічно землетрусів?

— Е, що там небезпека! Що значить небезпека для таких, як я! Трясене землі, розбите корабля чи морд — на се все чоловік мусить бути готовий! Я не належу до боягузів!

— Хиба, як є справа з зубами. засьміяв ся молодий мущина.

— Жарт вам вдав ся! — За те ваші вуси при такій операції не потерпіли зовсім!

Сенна Манн, збитий з пантелику, погладив ся по горішній губі. — Вправді мої вусики ще дуже молоденькі, але для мене вистарчають.

— Ну, щож, пане Янсен, чого мовчите? Киньте сумні гадки на бік! Може волите, щоби говорити з вами про ваше лихо? Кажіть, не трапила ще поліція на сліди?

— Прецінь ви знаєте, що моя наречена в слідчій вязниці, — сказав Янсен зі смутком.

— Що за дурацтво! — Що за дикуньство! А під час того правдиві злочинці спокійні!

— Двох їх було, — сказав Янсен, отрясаши ся з задуми.

— Двох? А звідки се знаєте?

Аліса бачила їх передтим, нім зімліла.

— А могла вона оповісти, як вони виглядали?

— Ні. Зворушене й переляк за сильно поділили на неї. І з того розумна поліція додумує ся, що ніхто не доконав влому, лише сама таки Аліса аж божевілле нападає мене!

— Чи се одинока основа підозріння?

— Ні, головна річ — се брилянт.

— Що за брилянт?

— Хибаж ви не читали часописий?

— Ні — бодай про сю справу нічого, — я думав, що лише слова: “прости мені!” є причиною увязнення.

— Де там! Коло Алісиної постелі знайдено скривавлений брилянт.

— О! — То се вказувало би, що він належить до скрадених брилянтів?

— Того я не знаю, — сказав, здвигаючи раменами, Янсен.

— Як же оправдує ся Аліса?

— Ніяк! Вона зовсім нічого не знає, в який спосіб камінь там знайшов ся.

— Дивно. А чи не дав її був його пан Бельке? Прещінь панна Аліса так дуже любить брилянти.

— Так! — Тепер я розумію! О, Алісо! Що за щасте! — Янсен жваво встав!

Що з вами?

— О, нічого такого! Нічо мені не є. — Янсен глянув на свій годинник. — Вже одинайцята? Ну, так я ніні не хочу більше нічого. Чи ви, Сенна, хочете грати?

— Ні, я хочу насамперед приглянути ся.

Оба пішли до стола. Дехто з грачів підносили го-

лови і витали Янсена й Гокінса; іншіж були дуже заняті грою, сиділи неповорнуто і дивилися з увагою на карти. Металеві гроші дзвеніли, паперові шелестіли, — притім чути було глибокі віддихування задля зворушення.

Сенна Манн витягнув спокійно 20-марковий банкнот з кишені і заграв. Виграв, але гроші лишив; виграв знову і ще зо два-три рази. Потім взяв зі стола кунку грошей і, не перерахувавши, сховав.

Нема ніякої приємности в грі, — сказав недбало.

Гокінс засміявся. — Зовсім слушно! Ставляючи такі малі ставки, чоловік не дізнає ніякої приємности. Як хочете виграти тисячі, мусите зачинати сотками. — Він виняв з кишені кілька банкнотів і поставив на стіл; по кількох мінутах їх на столі не було. Американець заляв. — Маю науку, що не треба давати поучень другим. Ви ще лишаєтесь? Я мушу відіграти своє. — Він присунувся з кріслом до стола і грав далше, забуваючи на своє окружене. Його опанував картярський шал.

— Чи посидимо ще трохи? — спитав нерішучо Янсен.

— Розумієся. Ви присідайтеся то тут, то там! Я буду робити те саме — вкінці може нам гра багато цікавого принести.

Вони присіли до грачів. Але Янсен був подразнений. Його думки кружляли коло нещасливої нареченої. Одначе він не міг лишити свого молодого товариша самого. Коби бодай Гокінс схотів перервати свою дурну гру.

Але се потривало довше, як годину, нім Американець встав від гри і побіг з нахмареним лицем до дверей. Догонили його в убиральні, саме в хвилі, як казав слугі надягнути на себе плащ. Оба Голяндці зібрали ся також.

Чи підете ще трохи з нами пане Гокінс? — запитав Сенна Манн. — Пан Янсен приобіцяв показати мені жите міста в ночі і я цікавий оглянути його.

— О, так! в вашім віці, — говорив Гокінс, стараючи ся побороти свій поганий настрій, — я буду вам дуже радо товаришити, але кажу вам з гори, що я програв всі гроші.

— Се дурниця! Мені дуже приємно буде, коли буду міг дивити ся на вас, як на мого гостя.

— Ви дуже добрий чоловік, Мінгер, — я із вдячністю приймаю ваші запросини, а в найблизших днях постараю ся сплатити мій довг.

Янсен перепросив їх, що мусить іти домів, на що вони радо пристали.

Вони ропочали своє волокитство так, як се є в моді молодих людей. Через цілу ніч волочили ся по різних реставрантах, балевих льокалях, кофейнях, не завсіди доброї слави. Около під до пятої над раном сиділи в одній нічній кофейні і пили чорну каву.

— Мушу признати вам, що розумієте ся на річи, — говорив молодий Голяндець при пращаню. — Я прямо одушевлений тим, що навязав знакомство з вами, мій пане! Бідний Янсен є в таким випадку не дуже приємний товариш. — Господи! Се таке природне в моім віці. — Ви впрочім самі се добре розумієте. — — —

— Очевидно, що розумію. Я буду дуже радо то-

варишувати вам, як схочете ще через тих вісім днів, заки відіду. Вправді я мешкаю дуже далеко, бо аж в Марієнталю, але мій офіс у місті і там застанете мене кожного дня межи годиною одинайцятьою а дванайцятьою.

— Красно дякую — я запам'ятаю собі. Але як ви дістанете ся тепер до дому?

— Тепер? Нічого страшного! Я піду тепер до мого офісу, пересплю кілька годин на софі, а потім піду до дому. Я часто так роблю. Мій слуга вже при звичаений до того. Як я не прийду в ночі до дому, то він приїздить по мене візком до офісу о десятій годині рано.

— Дуже практично поступаєте, — сказав Голяндець. — Мушу з'ясувати собі те. В такий спосіб чоловік забезпечує ся від пошукувань і має завсїгди як оправдати ся.

— Як ви думаєте про се? — заговорив Американець, нагло глянувши на Голяндця.

— От, як чоловік має щось незвичайного на думці, — сказав Голяндець сьміючись. — Чоловік може тоді бути "якраз у иншому помешканю" або що. Се чудесне!

Гокінс почав також собі сьміяти ся.

— Так, так, се практичне. Але де ви мешкаєте, Мінгер? Щоби я міг відшукати вас.

— Я мешкаю в готели "Курфїрст", одначе я не люблю мешкати в готелю. Я буду старати ся знайти собі помешкане деінде.

— Як так, то я поможу вам завтра шукати! Добраніч або радше добрий день, мій пане!

В тих днях пересиджував Мартин Янсен дуже час-

то в клубі. Вів грав часто і на високі суми, чого він вже довго не робив, волочився аж до раня зі своїм молодим приятелем і з тим другим добродієм і видавав дуже багато грошей. Дехто не звертав на се уваги, але його ближчі знакоми, що знали його маєткові відносини, покивували головами й почали щораз холоднійше здоровкати ся із ним, особливо тоді, як стало звісно, що він входить в товариство жінок поганої слави. Молодому Голяндцеві ніхто не брав сего за зле, але розумний мущина, що щойно втратив свого тестя, котрого наречена находила ся в слідчій вязниці, той міг трохи повздержати ся від таких легкодушних вибриків.

Пані Майнер що раз рідше бачила ся з нареченим своєї панночки, але вона від інших довідувала ся про зміну його способу життя, яка її зовсім не могла подобати ся. При найблизших відвідинах Аліси не могла здоржати ся від того, щоби не висказати своїх заміток що до того.

— Він волочить ся завсіди зі своїм чорним приятелем, отой біленький пан доктор, — говорила вона з обуренем, — до мене більше не приходить; — вже через чотири дні він не запитав про вас, паннунцю. Вчора вечером бачив його старий радник, той, що мешкає на третім поверсі, в театрі Апольо. Сидів з Голяндцем, Гокінсом і з иншими мущинами й дамами. — Се зовсі не личить мущині, що має наречену!

Аліса вхопила ся рукою за голову й прикусила губи. Вона не сказала ні слова. —

4.

Справа із замордованем золотаря Бельке не поступила вперед. Мимо усильних старань поліції годі було відшукати слід.

Тоді старий Шмідт став просити о дозвіл бачити ся з Алісою і одержав його.

Він прийшов головно тому, щоби принести спис річий, які становили маєток по небіщнику Бельке. При тім показало ся, що весь маєток замордованого золотаря становив ледви половину зрабованих брилянтів.

Пан Шмідт сподівався, що суд увільнить Алісу, як вона тільки скаже всю правду; він думав, що неможливе, щоби чоловік жертвував своє жите за бездушні каміні. —

Але Аліса тільки головою похитала. — Можуть брати все! сказала вона зі смутком, — я не потребую вже нічого. Поки буду жити, буду могла мешкати в нашій хаті, — як же потребувати му чогось, зможу заробити.

— Гм — але що скаже вам на те ваш наречений?

Вона вибухла плачем. — Я не буду ніколи віддавати ся, пане Шмідт!

— Ох, панно Алісо! Хто був би сподівався того тоді, як ви не послухали волі батька, що не хотів, щоби ви заручили ся з отим доктором! Він взагалі не хотів ніякого вченого, який не розумів би ся на інтересах, — а пан доктор не хотів навіть чути про те, щоби бути купцем! Ох, а тепер — тепер. — Панно Алісо, я завсіди любив доктора Янсена, бо виглядав на порядного, солідного чоловіка, але тепер я мушу вірити

в те, що говорять люди, а саме, — що він заручив ся з вами лише задля маєтку!

Аліса підняла голову. — Чому так, пане Шмідт?

— Гай, гай — я не повинен говорити вам сього, до того ще й у сю хвилю — але — бачите — моє серце рве ся, як я мушу на таке дивити ся! Я з жінкою був вчора в театрі “Аполльо” і бачив там доктора з ріжними людьми. —

— В товаристві жінок, — сказала Аліса і зблідла.

— Так, було й се, — потвердив він дрожачи, — але було притім багато ріжних людей. Як я йому вклонив ся, він поблід, а як я віддалив ся, почув, що оден з його товариства спитав: “Чи не був се книговодчик, блаженної памяти, пана Бельке? — Ви, пане Янсен, мусите забути на все, що пригадує вам немилу подію-”

— А він відповів на се? — спитала Аліса, сперши дух у собі.

— Так, але. —

— Ну, то скажіть се мені, любий пане Шмідт, я прошу вас!

— Отже я скажу. Він відповів: “Я вже забув про те все, мій любий! Щож мало би вязати мене з тими споминами? Гроший і так не маю!”

Аліса впала на столець. Тремтіла на цілому тілі.

— Ще одно, — говорив старий слуга, стараючи ся успокоїти дівчину, — як знаєте, деякі вартісні річи вашого батька і децо з вашого майна є опечатане. Чи ваші власні діаманти є між тими річачи також?

— Мої? — і Аліса зробила дуже великі очи: — ні, пане Шмідт, ні, вони не можуть бути межи ними!

— Гм, я глянув на шию тої дами, що йшла під руку з др-ом Янсенем і, — можу присягнути — побачив

на ній діамантовий ланцюх зроблений минувшого року після вашого власного рисунка. Памятаєте — той роблений в колоски. —

Аліса зойкнула глухо. Її очі жевріли, її лиця горіли. Вона побігла до електричного дзвінка і потиснула гузик.

— Я хочу говорити зі слідчим судією, — сказала вона до входячого судового слуги, — я маю сказати йому багато важного.

— Що ви хочете робити, панно Алісо? — питав переляканий Шмідт.

— Що я хочу? — відповіла вона, піднісши гордо голову, — я хочу пімстити ся за мойого батька і за мене!

За кілька хвиль увійшов судія, що щойно закінчив засідане і з великою цікавістю глядів на арештантку.

— Пане суддя, — сказала Аліса, — я не хотіла до тепер нічого зізнавати. Але я тепер нарозуміла ся і заявляю, що я памятної місячної ночі пізнала добре лиця обох вломників.

— Так? —

— Так. Перший, що держав ще в руці окровавлений інструмент, був малий і мав велику, чорну бороду. Він був мені чужий, але другий, що саме тоді отворив був скринку з діамантами, — вона завагала ся хвильку, — другий був — мій наречений, доктор Мартин Янсен.

Оклик перераження роздав ся із уст судії.

— Ви оскаржуєте свого нареченого, д-ра Янсена, о замордоване вашого батька і зрабоване діамантів княгині Долгорукої?

— Так, — сказала Аліса різко.

— Чи ви готові повторити своє оскаржене в його присутності?

Аліса тремтіла, одначе успокоїла ся скоро.

— Так!

Судія відвернув ся і видав слuzі деякі розкази. Потім попросив Шмідта, щоби вийшов і сказав Алісі, що її повежуть небаром до слідчої салі. — Чи можу післати вам, панно Алісо, шклянку вина? Ви потребуєте підкріпити ся.

Аліса подякувала. — Я чую ся нині здоровійшою, — я буду держати ся добре.

Д-ра Янсена арештовано в часі обіду. Він сидів в одній елегантній винярні з Сенною Манном, Гокінсом і ще з двома членами клубу.

Він не ставив ніякого опору, також не оказував ніякого зворушення; кинув тільки бистрий погляд на молодого Голяндця і подав йому на прашане руку.

— До чорта, — сказав Американець, як поліцай і арештований зникли, — се миле відкритє! Чоловік вже й апетит стратив. Згадка про те, що я сидів при обіді разом з убийником і злодієм, не справляє мені зовсім приємности!

— О, подібні річи зовсім не перешкаджають мені обідати дальше, — сказав Сенна Манн і кивнув на кельнера, щоби подав йому тарілку. — Щож можемо ми знати про всіх людей, з якими нам приходить ся стрічати ся? Ми на Джаві безпечні перед такими випадками. А в Америці, як мені про се говорили, кождий такий, що є чим небудь, погорджує неморальними людьми!

— Даруйте! — промовив Гокінс. — Я уродив ся в

Сан Франціско і знаю там цілу масу таких людей, але ними ніхто не погорджує!

— Дійсно? Вам у такому товаристві не нудило ся? Меніж знову здає ся, що такі взірцеві люди є дуже нетовариські. Я рішучо ставлю висше неморального чоловіка від морального; — виключаю, розуміє ся, злодіїв і убийників.

— Алеж слухайте, панове, — говорив оден із двох присутних при столі членів клубу, — арештоване чачна Янсена ще не доказує нічого; в такий самий спосіб моглиби ви говорити, що дочку замордованого чекає кара смерти через те тільки, що її обвиняють о співучасть в злочині!

— О, коби так заручені були справцями злодійства! — закликав із захватом Сенна Мани! Подумайте, яке було би то цікаве: Заручини, любов, рабунок, морд, весіле й шибениця.

Американець занепокоїв ся. — Та мовчіть же! Як можна так підозрівати такого доброго приятеля!

— Гм, — говорив инший приятель клубу, — він був у послідних часах дійсно дивний. До того ще пускав тільки гроший! Звідки він брав їх? Він жеж не має ніякого майна, — се я знаю дуже добре.

— Ет, що там! Зять такого багатого чоловіка, як був небіщик золотник, може дозволити собі на те, щоб пускати много гроша. Так само, як може кому небути дарувати прекрасні діаманти, — говорив Гокінс, сполікуючи поволи пальці в мидничці. — Ви бачили той красний ланцюх, що він подарував учера красній Міллі? То були камені незвичайно дорогі, білі, як сніг, — я розумію ся на них, мої панове, прецінь се мій інрес.

Ніодин з присутних не відповідав. Вони кінчили з поспіхом обід і, як тільки скінчили, зараз заговорили.

— Чи хочете проїхати ся? — запитав Гокінс молодого Голяндця. Його двоколісний віз стояв на вулиці, погонич сидів непорушно на ній і держав віжки.

— Дуже радо, тимбільше, що ви їдете до свого бюра! Се незвичайно мудро, що моє мешкане знаходиться зараз побіч него. О, ви вмієте вибирати помешкання для молодих людей! Я що день все більше вдячний вам за такий знаменитий вибір. Лише через один одніський дім в сїм місті міг би я вибрати ся з сего помешканя!

— О, се через котрий?

Гокінс взяв віжки, Голяндець усїв коло него, а слуга заняв задне сиджене.

— Лише через дім погибшого золотника міг би я покинути теперішне своє мешкане, — відповів зі сьміхом Сenna Ман. — Скажу отверто, що я люблю таємничість над усе і я дуже радо хотїв би спати в такім домі, до якого незнакомі люди найшли якийсь незнаний вхід.!

— Я думаю, що хід вів через шкляні двері, — колиб се дійсно була справка Янсена, — сказав Гокінс сухо. — Надто, було се даремне задушевне бажане, винаймає Бельків дім. Бо дім перейде на місто, як вимре тільки родина Бельке і я переконаний, що потім

— — — — він затаїв коня.

— Що "потім"?

— О, нічого, потім. Алїса ще жие, а може живуть також які свояки, що одідичуть дім.

— Як то? Таж кажете, що дім належить до міста.

— Ах, се така стара історія! Прадїд погибшого

Бельке, — а може ще прапрадід, — свого часу одержав був від міста землю під будову дому даром. Він був будівничий і побудував містови після величезної пожежі тільки багато нових будівель, що міська рада постановила нагородити його. Вона дарувала йому землю під будову власного дому, який одначе міг переходити в спадку тільки для синів.

— Так отже він не належить до Аліси?

— Лише так довго, як довго вона жиє. — По її смерті він переходить на власність міста, як не найдеся жаден прямий потомок отого старого будівничого.

— Та може який зявиться ся.

— Хто знає. Я родоводу Бельків не знаю.

— Е, дурниця дім Бельків! Як я не можу замешкати в тім домі, то що обходить мене та ціла справа. — Чи пемо каву в мене, чи в вас, І окінс?

— Як хочете — — —

— Отже, як ви лишаєте мені вибір, то я прийду нині до вас. Мені приємно в вашій буді, бо до своєї я ще не привик як слід. Я що йно мешкаю в ній вісім днів і мабуть не привикну до неї.

— Ще привикнете. А хвилями, кільки захочете, приходіть до мене.

— Я незвичайно вдячний вам, пане Гокінс, — сказав Голяндець з жаром. — Я не знаю властиво, що почав би я тут без вас! Ви не вірите, який я радий тому, що ви відложили свій відїзд!

— Мене тішить се, що можу зробити вам тим приємність, — відповів Американець, здержуючи коня, — воно добре для моєї справи. Дійсно, бо коли я занадто волочу ся, то таке товариство, як ваше, опам'ятує мене. Але та проклята кража діамантів псує інтерес.

Кожному ювілерови тепер здається, що всякий кусень дорогого каменя, який він має, чекає лише на те, щоби вночі прийшов злодій і забрав його.

Сьміючись підходили до бюро Американця. В дверях Американець ще раз оглянув ся.

— Ідїть наперед, Мінгер, я хочу дещо розказати наймитови. Він мусить поїхати тепер до дому, а вечером має приїхати по нас до театру.

Сенна Манн вибіг скоро східцями на веранду і відчинив шклянні двері ключем, що дістав від Американця. Так само скоро увійшов він до покою і придивляв ся споза навіконниці розмові папа з погоничем. Погонич стояв у зовсім поправній поставі коло коня і покірно слухав, що казав йому пан. Тільки один, одніський раз створив рот і голосно засьміяв ся.

Як Американець увійшов до бюро, Мінгер Сенна Манн лежав протягнувшись на канапі і пускав клуби диму сигаретки в воздух.

5.

По очах судії можна було пізнати, що він був зовсім певний вини Янсена.

Аліса Бельке оповідала докладно, що діяло ся пам'яті ночі. Як вона збудила ся через гамір і почула голос батька, накинула на себе ранню нагортку і побігла в напрямі, звідки походив гамір. В спальні найшла батька, який лежав на землі із підрізаним горлом, з якого обильно плила кров. — Злочину dokonано отже коротко передтим, одначе замордований не рухав ся вже.

— Чи ви кликали о ратунок?

— Ні! Мені немов би хто перев'язав горло, — я не могла добути із себе й одного слова.

— Чи каса була вже відчинена?

— Так! Перед нею стояло двоє людей.

— Чи кімната була освічена?

— Так. На батьковім столику світила ся мала електрична лампка, а на землі горіла ясно досить велика ліхтарня.

— Яка була се ліхтарня?

— Вона була випукла в перед, як ліхтарня від ровера, лише що трохи більша.

— Чи оба чоловіки завважили, що ви прийшли?

— Так, вони обернули ся, я побачила, що їх погляди звернені на мене і з переляку упала я без пам'яті на землю.

— Ви зімліли?

— Я не знаю, чи я була зімліла, — але я не могла рушити ся, хоч чула всьо, що діяло ся довкола мене.

— Гм. То ви чули всьо? Прошу отже оповідати дальше!

— Як вони зблизили ся до мене, я завважала, що хтось нахилив ся надімною. Я вчула його віддих і — думала, що леда хвилька згину, — але не могла ворохнути ся. Відтак взяли мене, занесли до сусідної кімнати і поставили на софу. Я чула, як мені піднимали повіку, але я не могла рушитись.

— Потім я лишила ся сама. Я чула ще, як перешіптували ся недалеко мене, чула, як оден домагав ся моєї смерті, але другий обставав при тім, що я повинна жити.

— Чи тим другим був ваш наречений?

— Я припускаю, що то він бажав того, бо говорив що залюблена дурочка не зрадить його ніколи.

— Чи відтак опустили оба кімнату?

— Так, я почула скрипіт, немов скрипіт дверей що тяжко відчиняють ся. а потім стало тихо,— ні, потім годинник вибив п'яту годину.

— Отже о п'ятій годині злочинців вже в домі не було. А котрими дверми могли вони вийти з дому?

— Я не знаю. Я чула скрипіт лише одних дверей, але вони мусіли відчиняти й зачиняти бодай двоє дверей!

— Се цікаве. Але приходім до головної точки: ви **кажете, що виразно бачили лица злодіїв?**

— Так.

— Так опишіть їх коротко.

— Оден був малий, мав проймаючий жахом погляд, чорне волосе і густу повну бороду. Він мав у руці ніж — чи який инший прилад — і мені здавало ся, що я бачила на нім кров.

— А другий?

— Другий був др. Мартин Янсен, — сказала, глубоко віддихаючи, Аліса.

— Чи ви зовсім певні сего?

— Таж я добре знаю пана Янсена. — сказала Аліса. — Я бачила кучеряве, русяве волосе, коротку русяву бороду, — тільки був мені чужий його страшний погляд, яким він глянув на мене, відвернувшись від діамантів.

— Одначе може бути багато людей з русявими борідками! Ви не завважали впрочім ніякого знаку, по яким ви могли би сказати, що то був дійсно ваш наречений?

— Так. Як він підійшов до мене, притиснув скринку з діамантами лівою рукою до грудий і я на його пальці дуже добре бачила перстїнь з червоним каменем.

— Гм. А бачили ви, де він поставив діаманти, як згинав ся, щоби взяти вас у свої рамена?

— Ні. Я на хвильку, як він згинав ся наді мною, я зовсім обезпритомніла.

А як-жеж взяв ся діамант коло вашої постелі?

— Я не знаю того. Може він загубив його, як мене заносив туди.

— Ви не знаєте, чи се є оден із каменїв княгинї Долгорукої?

— Менї здаєть ся, що так, бо батько не держав у помешканю ніяких інших ювелїв.

— А чи ви самі не мали дуже цїнних окрас?

Аліса завагала ся. — Так, — говорила вона по хвилі, — я мала багато дуже красних каменїв. Батько при всякій нагоді обдаровував мене ними, бо я була дуже жадна їх. Мій наречений — я думаю про дра. Янсена, докучав менї завсїди через те і старав ся вмовити в мене, щоби я не носила прикрас.

— Так воно. А чи ваші окраси були дома тої ночі?

— Ні. Кілька днїв передтим я дала їх Янсенови на переховок.

— Всї ваші прикраси?

— Так, всї. Я задержала в себе тільки одну золоту шпильку.

— Чому так?

Аліса счервонїла ся. — Я приобіцяла йому, що не буду носити більше ніяких дорогих прикрас. Він ува-

жав се гріхом, носити такі дорогі окраси, коли в той самий час інші люди примирають з голоду.

— Ох, так др. Янсен є філянтроп? Чи ви віддали йому свої прикраси, щоби обернув їх на добродійні цілі?

— Ні. Тільки на те, щоб призвичаїти ся до простоти, бо я носила на собі за багато окрас. Він мав мої дорогоцінності передержати тільки через якийсь час.

— То ви, панно Алісо, мусіли дуже любити свого нареченого! — Пан Шмідт оповідав про те, як любили ви носити на собі дорогоцінності. Се є доказ незвичайного привязання, коли ви відрекли ся їх.

Аліса мовчала.

Судія кивнув на писаря, а відтак сказав остро: — А чому ж ви, панно Бельке, не кажете того, що ви відчинили двері своєму нареченому?

Аліса видивила ся на него. — Ви не вірите мені?

— Розуміє ся, я вірю вам, лише не вірю тому, щоб злочинці вийшли з дому без вашої помочи.

— Так ви бачите в мені убийницю мого батька?

— Ні. Ви не відчинили своєму нареченому дверей для таких цілей. — Ви думали, що любов веде його в ночі до вас і запізно вже отямили ся у своїй глупоті. Чи не так воно було?

— Ох, Боже мій Боже, — шептала Аліса, прижмуруючи очі.

— Тому також благали ви у мерця прощення, не правда?

— Ні! скрикнула дівчина і гордо глянула судії в очі. — Ні, — не звіть мене дурною. Пане, я пішла спати того вечера, як любляча дитина, як щаслива наре-

чена і як богата дівчина; а як пробудила ся, була бідною сиротою. Я втратила батька і втратила також судженого, — тому я не хочу занепащувати й себе! Коли я зробила ошибку, що старала ся ратувати судженого, то за те я вже достаточо відпокутувала. Так, я просила група батька мого о прощєне, але тому, що я заручила ся з тим чоловіком проти батькової волї. Згодом батько пристав на моє бажанє, як побачив, що я не хотїла за нікого иншого віддавати ся, але ніколи не був з того радий, се я знаю!

— Чи ваш батько жив добре з паном Янсеном?

— Більше-менше, так. Батько полюбив його вкінци. Він завсїди сподївав ся, що Янсен ще змінить ся і стане купцем.

— А доктор не хотїв?

— Ні. Він не хотїв і чути нічого про се. Він завсїди говорив, що сама гадка про те, що він мусїв би першому лучшому чоловікови кланяти ся, аби той зволив купити щось, страшна для него.

— Так! — Судія потиснув за гузик від дзвінка і приказав слугї, який зараз зявив ся, увести доктора. Алїса зблїдла. Увійшов її суджений.

Він також був дуже блїдий і глянув на дівчину дуже сумним поглядом.

— Чи ви чули всі слова отсеї дівчини? — спитав слїдчий судія.

— Так, кожде слово.

— Щож ви скажете на се, пане доктор?

— Нічого, хіба се, що я вийшов з дому мого тєтя о 10-їй годинї вечером, а вдруге увійшов до него на другий день о 9-тїй годинї рано.

— де провели ви увесь той час, межї десятою

вечером а девятою рано? Ваша господиня заявляє, що ви не прийшли до дому і що ученик, який прийшов по вас о семій годині, не застав вас.

— Се правда. Я не був тої ночі дома. Я студіював.

— О, — а де і що, як сьмію спитати?

Др. Мартин Янсен легко усьміхнув ся. — Пане, я можу сказати вам докладно, де я перебував тої ночі, але воно не допоможе мені нічогісінько. Я не докажу тим моєї невинности, бо не посьвідчать мені ні дерева, ні доми, ані навіть прохожі.

— Чи ви не хочете твердити, що цілу ніч блукали?

— Цілу ніч? Ні! Лише від третої години. До того часу можете віднайти мої сліди почасти в клубі, почасти на площі Елзи.

— То ви робили там свої студії?

— В деякій мірі, так. Як вийшов я від своєї судженої, був дуже подразнений. Пан Бельке зробив мені знову предложене, щоби я вступив до його інтересів і виобразував ся під його доглядом на купця. Ставляючи таке жадане, приобіцяв справити нам весіле на другий місяць. Але, що я дуже люблю мою суджену і не маю більше ніякого бажання, як тільки, мати її своєю жінкою, тому я не згодив ся на таке предложене мого тестя. Я заявив йому, що він не поступає зі мною людяно, коли хоче показати мені рай, але в злуці з пеклом.

— Чи ви вважаєте купецтво пеклом?

— Купецьку ляду — без сумніву. Для мене нема нічого бридкішого, нічого страшнішого, нічого противнішого, як стояти за лядою і зависіти від бажань людей. На сьвітї не повинні існувати ніякі інтереси! Кожда держава повинна основувати такі склади, де

піддані одержували би всьо, чого потребують до життя, щоби устали вже всякі конкуренції й шахрайства, що підкопують людське достоїнство, — щоби не треба було дивити ся на свого приятеля, як на ошуканця, що продає товари висше ціни.

— Се дуже цікаві погляди, др Янсен. Чи ваша суджена знала їх?

— Розуміє ся. — Янсен глянув на Алісу, а вона поволи притакнула.

— Гаразд. Отже ви не хотіли бути купцем на всякий випадок. Чи ви думали, що зможете жити зі своїх научних праць?

Аліса в тій хвилі глянула бистро на чоловіка, якого обвинила о такий страшний злочин. Її очи жевріли.

Мартин Янсен похитав головою. — Жити? З научних праць? Ні. Я не вірив у таке. Бодай дотепер ще ні. Але я надіяв ся здобути з часом добру славу популярними відчитами і оголошуванем друком моїх ідей.

— Боротьбою проти інтересів ви хотіли зробити інтерес — сказав глумливо слідчий судія. — Пане доктор, час в дійсности є надто дорогий, щоби слухати таких дурничок. Де були ви в ночі як dokonано злочину?

— Як я вийшов із площі Елїзи, пішов на лїво за місто аж дс кладовища. По дорозі поступив до деяких звичайних кнайп, щоби випити шклянку вина і поговорити дещо з господарем. Даруйте, що я зачинаю ще раз від того, але я збираю в такий спосіб мій матеріял. Я можу вичислити вам, кільки я видаю щоденно гроша лише на звичайні щоденні потреби.

— Про те другим разом. Оповідайте даліше.
— Від кладовища пішов я гостинцем. Ніч була досить темна, але я при звичаєний до того рода прогульок.

— Ви не боїте ся блукати в час такої пільми?

— Ні, а чогож я мав би бояти ся?

— Таж трапляють ся волокити. Чи ви носите при собі яку зброю?

— Лише палицю і малий штилет, що його мені моя наречена дарувала.

— Чи маєте його при собі?

Янсен пошукав у кишени. — Ні. Він мусить бути в моїм столику.

— Але тої ночі мали ви його з собою?

— Я мусів би сказати неправду, колиб хотів відповісти рішучо; я не знаю чи я мав його.

Аліса глянула на него. Судія завважав се і спитав:
— Чи ви хотіли би щось сказати, панно Бельке?

— Так. Як я того вечера питала пана Янсена, чи має штилет, він впевняв мене, що має.

— Правда. Моя наречена бояла ся за мене, як я вибирав ся на того рода прогульки і тому дарувала мені штилет;— з тої самої причини я говорив її заєдно, що маю штилет коло себе, хоч деколи не мав.

— Чи ви, панно Бельке, знали те дивне уподобане свого судженого?

— Знала.

— Пане доктор, чи можу спитати вас, пощо робили ви такі нічні прогульки?

— Я вже сказав: для студій,— зглядно для роздумування.

— Так. Отже ви “роздумували” такої темної ночі. Колиж вернули ви домів?

— Коло осьмої години. О шестій годині я зїв снідане в тій гостиниці, що коло майфельдської дороги.

— Добре. Се дасть ся розслідити. Тепер до иншої справи. Признаєте ся до того, що ви взяли дорогоцінності своєї судженої до себе?

— Розуміє ся. Алїса дала їх мені зі своєї волі.

— В якій цілі?

— Вона хотїла прихилити ся до моєї просьби і не носити більше дорогоцінностей.

Він глянув на дівчину поглядом повним любови, але вона й не подивила ся на него.

— Чи ви маєте ще ті дорогоцінності?

— Лише часть, пане судія.

— Як то? То ви попродали?

— Так. Алїса буде напевно знати, на що я обернув гроші.

— Дійсно? — скрикнула дівчина. — Притім зірвала ся з місця і глянула гнівним поглядом на свого нареченого. — Пощо затратили ви мої річі?

— На те, щоби вяснити отсю сумну справу, — відповів він строго, дивлячи ся їй в очи.

— Також і мій нашійник?

— Єго передівсім, Алїсо, він жеж прецінь спровадив мене сюди.

Вона стала плакати .

— Пане доктор, прошу, говоріть ясно!

— Дуже радо. Я не є богатий, се знає моя суджена дуже добре. Щобиж викрити слїди якогось злочину, на се треба грошей. — неправда? Тому, думаю, я не поступив зле, коли продав її ювелі. Вони були мої.

— Неправда! Я дала їх тобі на переховок!

— Ти дала мені їх зі словами: візьми їх, вони твої так само, як і я!

Аліса закрила лице руками і не дивила ся більше перед себе.

Судія глянув на свій годинник.

— Ідім до кінця. Пане доктор, чи ви знали про те, що в пана Бельке були діаманти княгині Долгорукої?

— Так; я бачив рисунки моєї судженої.

— Чи знали ви також їх високу ціну?

— Ні — раз тільки сказав був пан Бельке, що вони дуже коштовні.

— А знали ви, де переховував пан Бельке ювелір?

— Я думаю, що він раз згадав був про те, але мене інтерсували дорогоцінні каміні замало.

— Отже ви не знали напевно, де вони переховували ся?

— Про те я ніколи не думав.

— І ви заперечуєте те, що ви в ночі злочину були в домі свого тестя?

— Як найрішучійше!

— Ви перечите тому, що панна Бельке стрінула вас коло каси і, що ви її омлілу занесли до другої кімнати й положили на софу?

— Богом клену ся, — Аліса милить ся!

Не відкриваючи лиця, дівчина похитала головою.

— Позвольте на хвильку, пано Бельке! Пане доктор, покажіть, прошу, свою ліву руку: чи се той самий перстень, що ви бачили? Ану, пане Янсен, візьміть отсю книжочку так, наче би се була скринька.

Янсен взяв подану книжочку. Аліса глянула на пальці.

— Так — o, перстiнь. І близнa — o, се вiн. — І вoнa упaлa без руху нa зeмлю.

— Oй Бoжe, вoнa не видержить! — кликнув др. Янсeн і приклякнув коло нeї. — Я вaс прошу, пaнe судiє, постарайте сeя, щoби її пуcтилi з вязницi нa вoлю. Там щe є кaмiнiв нa якиx дeсять тисeч мaрок. Вoни мoжуть пoслужити як зaстaв. Прoчe зужитo. — Пpaвдa, щo вoнo вистaрчить, щoби бiднa дiвчинa вийшлa нa вoлю.

— Я пoдивлю сeя, щo дaсть сeя зрoбити. Нa всьaкий випaдoк здрoвлe пaнни Бeлькe є дужe пiдкoпaнe.

— Бiднa Aлiсa! Мoє кoхaннe! — шeптaв Янсeн і глaдив її пo русьaвiй гoлoвцi. — Лyчшe кoлиб ти нiкoли нe бaчилa булa дiямaнтiв!

Пoстaвили нeпритoмну нa стoлeць і пiслaли пo лiкaря.

Зaки вiдпрoвaджeнo др. Янсeнa, судiя взeв щe рaз йoгo лiву руку і уважнo oглянуv. — Дeж є близнa?— спитaв вiн?

— Щo зa близнa?

— Гм, тaж пaннa Бeлькe гoворилa прo перстiнь і прo близну.

— Aлe-ж нe мaв нiкoли нiякoї близни нa руцi.

— Гм, — a мoжe кoли якe зрaнeнe?

— Нi, тaж придивiть сeя сaмi, чи є тy якa нeдaвнo згoєнa рaнa!

Шкiрa булa глaдкa, бeз нiякиx близн, зoвсiм бiлa, стaрaннo плeкaнa рукa вчeнoгo.

Судiя здвигнуv рaмeнaми. Др. Maртинa Янсeнa вiдпрoвaджeнo.—

6.

Аліса Бельке вийшла на волю. Сего вимагав стан її здоровля.

Одначе підозріне, що вона в якийсь спосіб таки брала участь в злочині, лишило ся при ній.

Се показало ся на тім, що ніхто з її численних приятелів і знайомих не відвідував її.

Крім старого домашнього лікаря, що ходив коло неї і старого слуги Шмідта, не приходив ніхто до таємничого помешканя. Всі жителі дому вимовили помешканя, тільки лишила ся одна вдова по фельдфеблеві, яка домагала ся зате зниження ціни мешканя.

Аліса приймала все рівнодушно. Пані Майнер не таїла ся зовсім зі своїм огірченем. Не могло ся тільки в її голові помістити, як би міг др. Янсен бути вбийником її пана.

— Панно Алісо, ой, коби ви не милили ся! — говорила вона від часу до часу. — Я також стала гнівна на него, як він несподівано зачав гуляти, — але я думаю завсїгди, що се був тільки вплив його чорного приятеля. — Такий чоловік, що приходить з країв, що росте там кава, а люди там чорні, не знають наших звичаїв, а доктор, що має також голяндську кров у собі, поєднав собі того чужинця.

— А мої брилянти? — спитала зі смутком Аліса.

— Гм, він продав їх, бо потребував грошей, тай уже; — також віддав він мені моїх п'ять сот марок із тих грошей, — се він сказав мені зовсім отверто.

Одного дня принесла її стара Майнер візитову картку, на якій було імя "Сенна Манн."

— Се той заграничний приятель пана Янсена, — шептала зворушена старуха, — він просить, щоби ви дозволили йому говорити з вами в одній дуже важній справі; певно розходить ся о пана Янсена. — Чи може ввійти?

— Та пощо? Я була би щаслива, коли б могла нічого й не чути про те все! — скликнула Аліса.

Але старуха не взяла сей виклик за відмову і відчинила чужинцеві двері.

Молодий Голяндець увійшов поволи.

— Я дуже вдячний вам, що не відмовили мені, панно Бельке; — я так бажав пізнати вас! Мій приятель Янсен оповідав мені багато про свою наречену!

— Дійсно? — сказала Аліса холодно. — Я мушу заявити вам, що не чула ніколи ще вашого імени.

— Се дуже можливе. Чи будете такі добрі і схочете мені добре приглянути ся, панно Бельке?

Аліса гляділа здивована і з повним жаху напруженням приглядала ся темним чертам Сенни Манна. Відтак глибоко зітхнула.

— Стже я не подібний до того другого злочинця, що його ви бачили побіч свого судженого?

Вона здригнула ся. — Що ви хочете тим сказати?

— Нічого більше, лише те, що я тішу ся, що так є воно. Бо ви, як почувли, що пан Янсен ходить завсіди з якимсь чорним панком, подумали: — "то той другий." Неправда?

Вона мовчала, бачучи, що він не милить ся. Опісля сказала: — Звідки знаєте ви те, що я говорила перед судією?

— Я приятель вашого судженого, панно Бельке.

— Ви говорили з ним про ту справу?

— Так. Пан Янсен говорить, що невинний.

Молода дівчина здвигнула раменами.

— Чи ви вірите в його вину, моя панно? Ви не відповідаєте нічого? Бідний Мартин! А я приобіцяв, що при вашій помочи до чотирох тижнів найду правдивого злочинця!

— Мені, здаєть ся, що обіцянка була за поспішна! Виж не знаєте тут ні людей, ні обставин.

— Гм. Але може. — Так ви не хочете помагати мені?

— Ох Боже, що моя поміч pomoже? Я сама прецінь під опікою поліції, як підозріла!

— То не шкодить нічого. Розходить ся лише о те, щоби ви відповіли мені на деякі питання. Знаєте в моїй країні такі випадки не належуть до надто рідких, отже чоловік може згодом набрати деякої вправи в розсліджуваню положеня. Чи хочете служити мені вашими відповідями?

— Я не знаю, що мало би вам се принести, — ви прецінь знаєте перебіг мого переслуханя.

— Ох, те переслуханє! Ту розходить ся лише о справу, а не о причину. Впрочім скажу вам отверто, що коли дійсно виявить ся вина вашого судженого, я сейчас умиваю від того руки. Успокоює вас се?

Аліса змучена притакнула. Усе було їй таке рівнодушне. — Ну, питайте, я буду вже відповідати вам.

— Дякую! Насамперед: Чи має др. Янсен якого ворога?

Аліса задумала ся. — Ніякого, о скільки я знаю, — сказала відтак. — Противно, всі люди любили його. Навіть тоді, як стратив увесь свій маєток, всі тільки жалували його.

— Чи ви були вже заручені в той час?

— Ні. Але ми знали ся вже.

— Як відносив ся ваш батько до заручин?

— Він спочатку, з огляду на свій інтерес, не хотів і чути нічого про се.

— Так, але з особистих зглядів?

Аліса завагала ся. — Мій батько занадто любив купецтво, щоби міг не уважати ідей Янсена сьмішними. Він говорив мені зразу, що я не маю що й думати про такого рода злуку.

— Але ви таки поставили на своїм?

— Так. Я з туги зовсім розхорувала ся. Тоді батько старав ся пізнати Янсена ближше і він йому щораз більше подобав ся. — Янсен уміє кождому подобати ся, — сказала Аліса з огірченням.

— Гм. То він має певно багато приятелів?

— Ні, не загато, — бодай таких, яких він уважає приятелями. Таких має він навіть мало. Оден із його найблизших приятелів помер \surd минувшого року, другий переніс ся на схід. Остав тільки син нашого домашнього лікаря, що є гімназіяльним учителем, а з новіших приятелів є пан Гокінс і Голірод.

— Хто вони?

— Перший, се приятель батька в інтересах. Голірода — знаю мало, але Янсен цінить його дуже.

— Чи вони оба Американці?

— Я так думаю, але певно не можу сказати.

— І оба залицяли ся до вас, — правда?

— О ні! Гокінс, що правда, мав намір старати ся о мою руку — але Голірод! Се старий парубок, який взагалі не може стерпіти ніяких жіночих еств. Він

Март . . . , думаю, панови Янсенови, завсіди відраджував заручувати ся. Др. Янсен говорив, що він безустанно говорив, що жінки приносять нещасте.

— Так, так. Не можна сказати, щоби він не мав ні трошки слухності. — А чи булиби ви веліли арештувати свого нареченого, коли би він не дав був ваші брилянти отій красній Міллі ?

Аліса, при тих, зовсім неожиданих, словах, зірвала ся. — Що — що се значить? Звідки ви знаєте про се?

Молодий Голянець засміяв ся. — Таж я через чотирнайцять днів був невідступним товаришем вашого судженого! Але лучше повернім до його приятелів. Де можна стрінуги того пана Голірода? В клубі я ніколи не бачив його.

Вона з мукою успокоїла ся. — Пан Голірод? Він був учера в мене.

— Так. Щож він хотів властиво?

— Він питав ся про свого приятеля й про те, чи міг би помочи йому. Але він був ледви дві мінути ; так страшно глянув на мене, що я переконана, що він скорше приписує мені той злочин, ніж панови Янсенови.

— А як він виглядає? Чи він ходить також до "Міжнароднього кружка."

— Ні, він не терпить клубів. Він, о скільки я знаю, займає ся соціальною політикою. Звідси походить та його приязнь з Мартином.

— Як же він виглядає? — спитав із нетерпеливостю Сенна Манн.

— Ох! — Він малий, має темне волосє й чорні вуси, — властиво не має вже, оголив собі.

— А як давно?

— Я не знаю. Се я вчера завважала, бо не могла навіть пізнати його.

— А де він мешкає?

— При Северінській улиці, під числом 2; але він звісний з того, що кожного півроку переносить ся.

— Він виглядає мені на досить цікавого блазна. Чи се всі його близші приятелі ?

— Так.

— А що можете сказати про Гокінса? Чому не хотіли ви бути його жінкою?

Аліса счервоніла. — Я не любила його. Батько був би дуже радий, коли би він був став його зятем!

— Він є торговець діамантів?

— Так, батько робив при його помочи добрий інтерес часом.

— Чи він мешкав завсїгди тут?

— Ми пізнали його зо два роки взад. Але, о скільки знаю, тут, у місті, мешкає він ледви десять місяців. Передтим приходив він до міста завсїди лише на кілька днів; часами навіть замешкував у нас.

— Отже він був у близькій приязни з вами?

— З батьком, так. Мені здаєть ся, що він знав наших свояків в Америці.

— Ви маєте свояків в Америці?

— Так, давно колись виїхав туди батьків стрик, одначе зносини межи нами а ним перервані. Батько нехотів чути нічого про него; як давнійше дідусь часами про него згадував, за кождим разом батько гнівав ся.

— Коли помер ваш дідусь?

Аліса зітхнула, вважаючи питання безцільним.

— Перед п'яти роками. Він мав вісімдесят п'ять літ; той, що поїхав до Америки був наймолодший із семеро рідні, дідусь був найстарший. А може схочете ще знати, відки походила його жінка?

Сенна Манн усміхнувся. — Простіть мені мою влізливість, але воно мусить так бути. Дуже часто при помочи несподіваного случаю можна дістати зовсім змінений образ справи. Але вернім ще до пана Гокса. — Він отже був приятель вашому батькови?

— Так. Він розуміє ся добре на купецьких справах і через се дуже подобав ся батькови, який бажав мати такого зятя, щоби стати його наслідником в інтересі.

— Гм. Але з того не було нічого. Чи він показував себе дуже розчарованим, як ви дали йому гарбуза?

— Ні! він через якийсь час держав ся здаєчка від нас, але згодом став приходити знову і захопив ся зовсім так, як давнійше; хиба, що не балакав вже так часто до мене і довго не просив нас до себе на вечер сьвітляних образків.

— А звичайно він робив се

— Так. Він має велике зацікавлення до сьвітляних образків, уміє дуже добре ходити коло сьвітляного апарату і викликувати різні образи.

— Так ви знаєте й по імені його. А чи бував той пан Гокс і у вас?

— По правді не знаю того, — сказала умучена Аліса.

— Я вас лишив панно Бельке, — сказав Сенна Манн чемно. Мені дуже прикро, що я вас так мучу, але воно є дуже краще, ніж не, щоби розпитати старанно

під ваших ближніх знайомих. Особливо з чужинця.
Мені треба бути дуже на обережності.

— В як так думаєте? Таж ви сам чужинець!

— Саме тому, — сказав він усміхаючися. — Я знаю добре, як легко чужинцями входять до тутешніх родин і здобути їх довіру. Тутешньому горьканинові так легко справа з тим не йде, бо його винитують зараз про рідні посвідки й поручення. Але для Француза, Англія, — для них всі двері отвором, без огляду на те, що вони. Дивіть, я не довго тут, а міг був що день мати інше запрошене, колиб був тільки хотів. А ще я хотів спитати: чи відвідують вас тепер часто?

— А хто має мене відвідувати? сказала з огірченням Аліса. Мене уважають винною або хочуть чекати, як скінчиться справа.

— А чи пан Гокінс був уже тут?

— Ні, його не було навіть на батьковім похороні.

Сенна Манн задумався через хвилику, а відповів: — Ви мешкаєте тут самі тільки з вашою подинею?

— Так, але під доглядом поліції.

— О, се нічого! Ви могли би вийти звідси к хвилі! Ви стратите се вражине зараз, як переминете перше зворушене. Тепер, панно Бельке, слідує м просьба, бо напитував ся вже я вас доволі.

— Чогож ви бажаєте?

— Чи переховали би ви оден цінний предмет в вашому мешканю?

Дівчина глянула на него, не розуміючи його.

— Чи ви гадаєте, що по такім випадку сей дім буде зовсім безпечний на таку річ?

— Власне тому. Я вірю трохи в пересуди. Я маю дуже красні ювелі, що не є мої, а які я хотів би заховати в безпечне місце. Мое мешкане є дуже доступне для всіх, а повірені дорогоцінності є доброю покусою для таких легкодушів як я.

— Тому хочете мені їх повірити? — сказала вона з легкою усмішкою.

— Так. — Я, бачите, думаю, що нікому не прийде на гадку, робити влом до дому, якого стереже поліція.

— Та воно, що до того, то правда, але для мене—

Вона піднесла очі і стрінула ся з незвичайно прошибаючим і поважним поглядом Сенни Манна. Збентежена замовчала.

— Чи можу принести до вас дорогоцінності, панно Бельке?

Вона притакнула мовчки.

— Дякую вам. Як позволите, я прийду завтра рано до вас знову. — Він чемно вклонив ся, одначе вона не подякувала за його вклін.

7.

Було се три дні пізнійше.

Мінгер Сенна Манн сидів у своїому мешканю за сніданем. Годинник показував десяту.

Його молоде лице сіяло незвичайною радістю. Саме в тій хвилі, як хотів закурити гаванське цигаро, почув на дворі голос свого нового приятеля, містра Гокінса.

Вкоротці той був в середині.

— Ну й як? Добре тобі по вчешнім, Мінгер? Ти

вже снідаєш? А, до лиха, Ти виглядаєш так, як колиби не знав слова "нежит", коли можеш після такої ночі мати добрий апетит! Я крім одного горнятка чаю не міг більше нічого зісти!

— О, я маю чудесний жолудок, мій друже. А мої нерви передержують не такі річи як одна приємно проведена ніч. Одно лише є, чого я не можу знести—а се горівка, яка зараз запоморочує мене, хочай була би найлучша. Се одна тільки моя біда. А що ви скажете на те, що в час моєї вчерашньої неприсутности доконано в мене влому?

— Влому . . . Алеж мій друже коханий! Як можете бідному чоловікови завдавати тільки страху! — Се досить красний жарт!

— Я зовсім не жартую, — сказав поважно чужинець, — злодій перешукав усі мої шафи й скритки. Що він шукав там, я не знаю, — на всякий случай не знайшов нічого.

— Як так воно, то мабуть не був се злодій, який перешукував ваші скритки, — говорив Гокінс і присів ся до стола. — Ви мусіли певно дати красній Міллі причину до ревливости.

— Чи ви думаєте, що вона розбивала би двері й замки, щоби тільки знайти любовний лист иншої жінки? — Як бачу, у вас багато фантазії!

— Даруйте, що я не довіряю, щоби се був влім але я з досвіду знаю, що ревливі жінки вміють уживати штучок.

— О, в мене штуки не допоможуть, — засьміяв ся Сенна; — деб я зайшов, коли би спускав ся тільки на звичайні замки! Я знаю одну маленьку річ, що робить всякий замок нездатним до того, щоби отворити його

штучно, а втворити його можна тільки по розбиттю. — Як думаєте, що я жартую, ходіть і подивіть ся на замки моїх річий.

Американець встав і пішов до бюро, по яким у першій хвилі не можна було нічого пізнати. Одначе оглянувши ближше відкрив, що оба замки від побічних шуфлядок було дуже штучно розбиті. — Не видно було ніякого ушкодження на дереві, а оба замки висіли відірвані в середині.

— Справно, що? Я незвичайно счудований такою старанною роботою! Колиби я знав таку штуку, пішов би до якогось банку!

— Що ви таке говорите, Сенно Манн! — сказав похитуючи головою, Гокінс. — Мені ся річ дуже неприємна. Чи дійсно вам не вкрали нічого?

— Я не маю в сім мешканю на крадіж нічого! — сьміяв ся Сенна Манн. — Гроший беру з банку тільки, кільки мені потреба, а інших цінних річий — я взагалі не держу в себе.

— Я дотепер завсїгди думав, що ми, Американці, практичні люди, — але тепер мушу вам відступити пальму першеньства. Я вірю, що такий чоловік, як ви, заховав би й найціннійшу річ. Ви мусите навчити мене сеї штуки, Мінгер, — я скажу вам отверто, що я бою ся о себе. Чоловік їздить по сьвітї з найціннішими річами і ніколи не є певний, чи не буде мусів пострадати задля них жите!

— Робіть так, як я! — Кликнув молодий Голянець, але поправив ся зараз, — то значить, так, як робив би я, коли би возив зі собою дорогоцінності: кладіть їх завсїгди в найзвичайніші місця! Не вкривайте їх, бо скритки найлекше віднайти!

— Се правда ! Та коли то дуже тяжко додумати ся того, де буде найзвичайніше місце!

— В рубець подорожного покривала можна зашити цілу купу малих каменів. А ковбаса, що їсьте на снідане, терпелива прецінь, а се буде порядний жарт, як ви зісьте кілька куснів з неї, а проча часть буде начинена вашою подорожною калиткою.

— Се дійсно чудесний спосіб! Я мушу собі його зятямити.

— О, я знаю ріжні. Подумайте собі, що наші чорні слуги, там на Джаві, се злодії з роду, там нема таких порядних слуг, як приміром ваш погонич.

— Дійсно, се перла, не чоловік. Що правда, трохи зухвалий, але за те можна спустити ся на него. А се головне.

— Розуміє ся. А довго він вже служить у вас?

— Відколи я тут. Може візьму його зі собою, як буду їхати, хотяй його товариство зробить подорож дуже дорогою. Бо я дуже тяжко при звичаюю ся до нових людей.

Сенна сьміяв ся. — На таке, ви ідеальний чоловік; бережете вірність до смерти, а все лише з при звичаєня! А чи ви ще не думали ніколи про женячку, пане Гокінс?

— Думав уже. Але жінка більша не вигода, ніж слуга; жінці не мож звірити ся!

— То можна розвести ся.

— О, се, мій друже, получене з численними клопатами й коштами. Нічо друге не можна так скоро дітати й нічого другого не можна так скоро збути ся, як жінки — се зятямте собі!

— А я умів би порадити собі! — сказав молодий Голяндець. — Коли би мені жінка більше не подобала ся, то прямо лишив би її й оженив ся з другою. Коли би друга доходила кривди, можна одержати сей час розвід, не правда? А що через сей другий шлюб шлюб стає неважний, я позбуваю ся за одним разом обох і можу шукати собі третьої.

— Що ви наговорили — сказав, киваючи головою, Гокінс, — таж у кожному краю є закони!

— Але Богу дякувати, не в кожному краю однаково. Я позволю сказати собі, що саме в Америці закони про подруже є майже в кожному місті інші. Треба лише до того примінювати ся і можна жити вигідно. Але прийде час, що й я візьму ся до роботи. Я думаю залицяти ся до панни Бельке.

— Так? А ви що там хочете?

— Передівсім така молода і красна дівчина! — сказав Сенна Манн і легко зарум'янив ся. — До того ще, як знаєте, сам дім має для мене притягаючу силу.

— Цікавий смак! Я відвідав вчора доктора Янсена. Біда! Його суджена сама обвинила його о злочин. Оскарження такі, що рівнають ся майже доказам вини. А він очевидно заявляє, що невинний.

— Так говорить кождий, аж доки не засудять його, — сказав Голяндець. — Я вірю всьому, що він мені говорить.

— Ну, ну — — —

— Розумієть ся, чомуж би ні? Як викаже ся пізніше брехня, то вже не моя річ. А що властиво за чоловік той ваш краян, пане Гокінс, той містер Голірод?

Лице запитаного нахмарило ся.

— Щож ви хотіли би в него, мій друже? Він собі звичайний дивак і зовсім нездалий в товаристві.

— Я хотів би бачити ся з ним. Янсен згадував про одну його соціально-економічну працю, яку я хотів би дуже радо бачити. Чи завели би ви мене до него?

— Ні, приятелю, сього не зроблю, — сказав рішучо Гокінс. — Той мій краян є мені дуже осоружний. Я не хочу мати з ним нічого до діла.

— Гм — мені з сим не дуже спішно. Може стріну його колись случайно. Чи підете зі мною до панни Бельке? Чи ви вже знаєте, що княгиня відкликала свої домаганя? Мене се дуже тішить, що знаю, що бідна дівчина лишає ся бодай у добрих маєткових відносинах; чи вона має намір провадити інтереси дальше?

— Можливо. — Американець задумчиво глянув у склянку, що її держав у руках. — Так, я піду з вами. Я уважав дотепер, що се буде неприємно, наприкривати ся дівчині своїми відвідинами, але давати за довго чекати на свої відвідини, — могло би викликати фалшиві здогади.

— Розуміє ся. Сьвіт такий поганий. — Сенна Манн засьміяв ся голосно і взяв зі шафки рукавиці. — Чи ваш візок є тут, пане Гокінс, чи підемо пішки?

— Перрі мусить тут бути, — сказав Американець, — я піду погляну.

Сенна Манн не спішив ся, щоби дивити ся йому в слід; він не пішов прямою дорогою через мраморний вестибуль входу, але по кількох мінутах вийшов задними дверми і перейшов через подвіре на дорогу. Там побачив він Американця, як повільним, але острим тоном говорив до свого погонича і, як той також придушеним, але гнізним голосом відповідав йому.

Оба погляди притім були звернені на головний вихід дому.

— Гело, Гокінс, що є? — кликнув Голяндець підходячи до них.

Американець з переляком оглянув ся. — Бай Джьов, Мінгер, ви виконуєте атентати на мої бідні нерви оден за другим. Як коли би я й так не мав уже клопотів! Подивіть ся лише на коня. І пан Перрі каже, що він чистий! Бачите — а я щойно похвалив так його перед вами!

— Е ба! на слуг не треба гнівати ся, — сказав молодий Голяндець і скочив на красний візок. — Ніюдин підданий не є такий, щоби не було можна його заступити.

*

*

*

Панна Бельке приняла обох мушин. Вона завсіди ще була бліда й умучена, але її поведене, яким уміла здобути пошану у всіх людей, було тепер таке як давнійше.

Вона подякувала пану Гокінсови, що відвідав її і висказала своє співчуте задля його хороби, через яку він не міг взяти участи в похороні її батька.

— Я думала, що ви відіхали, — сказала вона спокійно, без закиду. Але Американець зрозумів її слова як закид. Він заявив, що йому незвичайно прикро входити до мешканя, в яким його нещасний приятель поніс таку страшну смерть, що жертвував тому Янсену свою поміч, як поліція не по правді арештувала дочку замордованого, — що, одначе, незадовго всьо вияснить ся і

— Я прошу вас, пане Гокінс, — перебила йому врешті Аліса, — не думайте, що мені ваша неприсут-

ність справляла прикрість! Мені приємнійше було на самоті, ніж у чиім небудь товаристві. Що я терпіла від того часу, того не зможе поняти жаден чоловік, я мушу сама збути ся тих терпінь, як хочу жити. Булоби дуже великим добродійством для мене, колиб я була мусіла вмерти.

— Се страшне, слухати з уст молодої дівчини річи, що роздирають серце, — говорив Сенна Манн. — Панно Алісо! На вас жите чекає; ще і воно принесе вам цвіти за потоптані пучки!

Вона хитнула головою.

Американець завважав, що тепер вона ще краще виглядає, ніж передтим зі свіжими румянцями; — казав, що є люди, яким горе до лиця. Він уважно приглядав ся їй і замітив, що вона дуже часто на слова Сенни Манна румяніла ся і що рідко дивила ся на него.

Зачав говорити про невинність Янсена і стрінув на холодну мовчанку.

Як попрощав ся, Голяндець стояв ще хвильку з дівчиною і щось їй шептав до уха; Гокінс чув, як вона відповідала: — Вони лежать в тім самім місци — ніде нема безпечнішого місця, се знаєте самі!

— Що ви маєте за тайни з малою повдоволю нареченою? — спитав Гокінс свого товариша по дорозі.

— О, нічого інтересного.

— Ей, — щось ви за дуже приятель для неї! Добре, що бодай Янсен безпечний в арешті!

— А то чому? Хиба він ревнивий?

— Того я не можу вам зрадити. На всякий случай отся красна Аліса має ту пристрасть, що з заздрістю шукає того, що дає терпіне. Отся русява дівчина має більше темпераменту, ніж хто сподіває ся. Воно

оплатило би ся вже здобути оту, на погляд безборонну, а в дійсности таки добре боронену кріпость.

— Ви думаєте, що там можна би щось здобути? спитав наївно молодий.

— Хиба ви відносите инакше вражіне? Я не можу про те ніяк судити.

Американець замовк. Він зсадив свого товариша коло одного реставранту і заявив, що мусить їхати до Марієнталь, щоби коня погодувати добре і лучше вичистити.

— А нині в вечер? — кликнув за ним Сенна Манн.

— О десятій годині в ресторані Елїзи! відповів той. — Голяндець притакнув із задоволенем.

8.

— Хочу говорити з паном Голіродом! — сказав Сенна Манн, як якийсь неясний голос, у відповідь на його дзвонене, спитав, чого собі бажає.

— Я не можу з ніким говорити, — була відповідь.

— Дуже мені прикро, але тут розходить ся о важну річ.

— Що називаєте ви важною річю? Чи відносить ся воно до національної економії?

— Ні якраз. Але відносить ся воно до справи д-ра Янсена.

Настала перерва. Сенна Манн побачив, як відслонив ся маленький отвір у дверях, умисно зроблений на те, щоби бачити гостя і як змірило його бистре око.

Вкінці забрязчав ключ, двері відчинили ся. Сенна Манн стояв перед малим панком зі сірим волосем, який привитав його не дуже приязно.

— Ви зовсім забарикадували ся, пане Голірод, — заявив гість з усьмішкою. — Чи ви всім незнакомим не довіряєте так, як мені?

— Чи ви вважаєте себе за щось незвичайного? Я ховаю ся перед непотрібними відвідинами. Чого ви хочете від мене?

— Я хотів властиво лише навязати з вами знайомість. Мій приятель Янсен оповідав мені про вас багато цікавого.

— Відколи є Янсен вашим приятелем? Я вас не знаю зовсім.

— Моя приязнь з ним є така стара, як приязнь з паном Гокінсом.

Голірод зморщив брови, глянув на молодого чоловіка і сказав: — Я не маю часу на непотрібні відвідини, про се я вже говорив вам. Бувайте здорові! — Притім зробив такий рух, наче хотів ривхати гостя за двері.

— Заждіть же хвильку, пане! Чого згадка вашого краяна є для вас така немила? Прецінь Янсен із ним — собі приятелі.

— Янсена я знаю, — бурмотів Голірод, — вас не знаю й зовсім не хочу знати. Крім того тамтой другий не є мій краян.

— Ні? Хиба ви не Американець?

— Ого — коли би прийшло ся мені всякого чоловіка, що, Бог зна, чого перебував кілька літ в Америці, звати моїм краяном, — тоді я зайшов би далеко!

— Тай справді — гм. — Одначе жарт на бік, містер Голірод, я приходжу до вас в дійсности тому, що би пофільософувати з вами трохи. Я займаю ся від кількох літ ідеєю, як справити торгівлю цілого сві-

та на лучший, простіший а притім хосеннійший шлях. Бачите, мій батько має просторі цукрові плянтації. Він продає свої плоди до фабрик, фабрики гуртовим торговлям, ті перепродують меншим купцям, а від тих через руки безчисленних маленьких купчиків переходить та річ до вжитку людей. Чи не булоби воно лучше, коли би держава переняла торговлю в свої руки, — я маю на думці кожду існуючу державу в світі — і, щоби достарчала своїм підданам всіх потрібних річий по одній ціні у цілому краю?

— Ви на тім не розумієте ся зовсім, — сказав з погордою Американець. — Слухаючи вашого базіканя, здаєть ся мені, що ви вирвали свою ідею Бог зна звідки, — може від Янсена, — що?

— Власне, Янсен збудив у мені сю гадку; я був би дуже радо поговорив з ним про те близше, але перешкодило його арештоване .

— Так, так, оте арештоване є знову доказом нестійности законів. Та сама держава, що одному позволяє продавати дорогоцінности дармоїдам і дурням, вязнять другого на основі першого лучшего підозріння.

— Так, але скажіть, — що робило би ся з ювелями, коли би вони належали до держави?

— А чому ж не може виробляти собі прикраси всякий, кому тільки се справляє вдоволене. Чи прикраси не були би аж тоді дійсними прикрасами? Тепер всякий той, що гроші одержав у спадку, вкрав або дістав в дарунку, обвішує ся дорогоцінностями, — а торговець тих красних річий є в вічній небезпеці втрати житя задля них. — Милі відносини, правда!

— Чи ви вірите в вину Янсена? — спитав Сенна Манн безпосередно.

Американець погладив ся рукою по горішній губі, як коли би були ще там вуси. Він глянув прошибаючим зором на питаючого, який одначе зовсім не збентежив ся.

— Але як воно сьмішно виглядає, — кликнув молодий чоловік із сьміхом, — як ви гладите ся отак по горішній губі. — Воно ще мабуть недавно, як ви веліли обголити собі вуси?

— Два доми звідси дальше мешкає мій голяр. Він скаже вам більше про се, — бувайте здорові! —

Голірод відчинив двері і майже випхав свого гостя на двір.

Знову брязнув ключ і Сенна Манн стояв задуманий на східцях. Нараз голосно розсьміяв ся і відійшов.

* * *

У веселому настрою стрінув він того вечера свого приятеля Гокінса в ресторані Елїзи. Сейчас став розповідати Американцеві про візиту в його краяна і щиро сьміяв ся з того, що той приймав його в сїнях і, що трохи не викинув у воздух, як він спитав про Янсена.

— Яж казав вам, що Голірод неотесаний брус — говорив, здвигаючи раменами, Гокінс. — На всякий випадок я не хочу мати з ним нічого до діла.

— Ох Боже! Воно для мене такий жарт, що я був би й не подумав ніколи! Я ще досі не можу здусити в собі сьміху. Я хотів би мати такого чоловіка своїм надворним блазном. За його здоровле, Гокінс, мусим чогось доброго випити!

— Знаменито! — Підчас того не буде перешка-

джати мені гадка про него, — впрочім він для мене дуже осоружний.

За першою фляшкою пішла друга й третя. Відповідно до скількості випитого алкоголю молодий Голяндець розохочував ся щораз більше. Американець похитував головою.

— Що з вами нині, Мінгер? Ви зовсім не тямите себе!

— Що хочете! Я вдоволений. Я одержав добрі вісти з Батавії і з нагоди того випив чарочку. — А горівка запоморочує мене відразу.

— Так воно — так. Добрі вісти. Щож, поводить ся там вашим добре?

— Моїм? Говорене . . . Так, їм поводить ся знаменито. Так, як коли би воно колись підданим зле вело ся в час неприсутности пана!

— А чули ви також щось про ту гарну жінку, котрої ювелі ви мали дати до перероблення?

— Про міністрову жінку? — Розуміє ся. Вона прислала дуже гарний рисунок на взір старинних узорів, чудесний, кажу вам, щоби я дав його золотникови. Вона, очевидно, ще не одержала того мого листа, в яким я написав їй про випадок.

— То ви не телеграфували?

— Та пощо? Знайде ся тимчасом инший золотник.

— Дивно, що ви завдаєте собі стільки труду і шукаєте чогось, — говорив Американець з насмішкою.

— Ха, ха, ха, я думаю поступити в сїм місци хитро, — засміяв ся Голяндець і випорожнив одним душком чарку. — А чи знаєте ви, хто робив рисунки замордованому золотникови?

Гoкінc глянуv нa нeгo. — Ви думaeтe прo пaнну Aліcy?

— Пст — хтo ce кae? Я нe скaзaв нічoгo.

— Я тaк дoгaдую cя. Aлe як ви нe мaeтe тyт діaмaнтів, тo рисунки нe пoмoжyть нічoгo. A вaшa знaкoмa дoбрoдійкa нe вишлe cвoїх дoрoгoціннocтій, нe мaючи пeвнocтi, щo діcтaнe їх нaзaд!

— A вжeж, щo тaк! — Мoлoдий чoлoвiк щoрaз бiльшe рoзoхoчувaв cя. — Aлe вoнa знae, кoмy пoвiдaти тaкі рiчi, хa, хa, хa . . .

— Oднaчe гoлoвнa рiч у тiм, щo ви нe мaeтe з нiм нічoгo cпiльнoгo, Мiннeр!

— Нi, я нe мaю нічoгo cпiльнoгo з тим нi, нi! Який чудecний чoлoвiк iз вac, Гoкінc!

— Хoдiть, пiдeмo, — нaпирaв Aмepикaнeць, якoмy oчeвиднo нeпpиeмний був дoбрий гyмop йoгo тoвaришa, тoму щo гocтi, щo cидiли нeдaлeкo них, звepтaли вжe нa ce yвaгy.

— Тaк, ми пiдeм, — пoвтoрив тaмтoй cпiвyчим гoлocoм. — Тeпep пiдeм дo тeaтpу, пpaвдa?

Гoкінc зaдyмaв cя хвилькy.

— Дoбрe. A пoтiм дo цукopнi. Я вeлiв мoйoмy слyзi, щoби пpийхaв тyди пo мeнe.

В тeaтpі cтpінули вoни знaкoмих. Cтaв мoлoдoгo Гoляндця, який виступaв звичaйнo, як дoбрe вихoвaний мyщинa, викликaв зaгaльнe вдoвлeнe. Він бeз-нacтaннo cьмiяв cя i плiв нiсeнiтницi. Він рoзпoвiдaв нecoтвopeнi дивa прo cвoю джaвaнcькy вiтчинy, прo cвoїх чopних слyг i cвoї плянтaцiї. Тaкoж гoвopив бoгaтo прo кpacy жiнок i прo їх бoгaтi yбopи.

Як він cидiв пiзнiйшe з Гoкiнcoм i мнoгими иншими в цукopнi i пив cтeблoм cвoe мoрoжeнe, витяг-

нyв нечaйнo якійсь пaпір із кишeні і пoдaв тoвaришaм. — Чи не є сe чудeснa oкpасa, мoї пaнoвe? Придивіть ся нa кaміні, — сaмі рyбіни; — рyбіни, якiх ви тyт не бaчили єщe. Дeв'ятьдeс'ять двa рyбіни, всі зoвсім рівні й незвичaйнo чисті, кoждий із них вaртyє п'ятьсoт мaрoк. Дo сих прийдyть щe кaмені, щo нa діядeмі, — aлe я не мaю йoгo рисyнкa — oднaчe дeякі з них є бiльші, нiж сї, a тaкoж бpoшкa. Цілість oцiнeнa нa якiх стo тис'яч мaрoк, a сe є лишe дyжe мaленькa чaстинa тих дoрoгoцiннoстий. Влaститeлькa мae бoгaтo цiннiйші бpил'янти, a сaфіри мae тaкі кpасні, щo й пoдyмaти гoді.

Тoвaриші oгл'ядaли рисyнoк з незвичaйнoю yвaгoю. Нaшийник вигл'ядaв дyжe пeдинчo: Пoмeжи зoлoтими листкaми т'ягнyв ся рiвнoмiрнo взіpeць цвiтiв.

— Сoрoк шiст'ь тис'яч мaрoк зa тaкий дyрний нaшийник . . . — бyрмoтiв oдeн з oгл'ядaючих.

— Я вoлiв би вжe мaти тi грoші, щo він кoштyє, — сьмiяв ся инший.

— Oх, кoби ти бyв мiй! — гoвoрилa oднa кpаснa дaмa.

— Мoвчiть, пaннo Мiллi, виж пpeцiнь дiстaли вiд пaнa Янсeнa бpил'янти тaкі гaрні, як і сї! — скaзaв дo нeї Aмepикaнeць, якій кинyв нa пaпір тiльки пeрeлeтний пoгл'яд.

— Щo мeні з нeгo, як пoліцiя вiдбeрe йoгo вiд мeнe знoвy? A вoнa зрoбить сe зaпeвнo, як тiльки oтoгo жeртвoлюбнoгo пaнкa зaсyд'ять, — гoвoрилa вoнa з зaпaлoм. — A дo тoгo тa цілa рiч вaртyвaлa би нaйбiльшe якiх шiст'ь тис'яч мaрoк, як xoтiлa би я її пpoдaти !

— На вашому острові мусять бути величезні багатства! — говорив оден з присутних. — Чоловік дістає велику охоту вимандрувати туди.

Але Джаванець не слухав тих всіх слів. Він тільки підсміхався.

Гокінс глянув на годинник. — Сенно Манн, віз чекає вже, поїдемо домів!

— Добре! Віддайте мені назад мої рубіни.

Стали шукати за папером, але його вже не було. Джаванець надягаючи плащ і накладаючи на голову капелюх, забув про него і вийшов з льокалю без рисунка. Як сїдав на віз, мусїв йому помагати слуга, бо його ноги не могли вдержати його.

— Повний як барилка, — бурмотїв Американець, як його товариш упав змучений на сїдало.

— Як думаєте, пане, завеземо ми його до дому щасливо?

— Мусимо, — відповїв той, здвигаючи раменами.

Молодий мущина спав собі підчас того зовсїм добре. Далеко чути було його хропінє.

Як підїхали до його помешканя, старався Гокінс збудити його, але заходи були даремні.

— Він певно має в кишени ключ, — говорив слуга, найлучше, занесїм його до бюро й пошукаєм.

Вони так і зробили. Занесли сплячого до бюро й поставили на диван. Тут він перший раз пробудувся, обернув на бік, розсміявся і белендїв:

— Добре, добре, загасїть свїтло, бо я хочу спати!

— Тепер я мушу відвести коня, а ви пошукайте ключа, може найдете, — сказав слуга.

Американець остав сам із своїм приятелем. Він почав обережно перешукувати його кишені. Виняв звідтам кілька ключів, лист, портфель, хусточку, щіточки до волося, олівець і ще щось мале, завинене в папір. То останнє він розвинув і найшов там червоний як кров камінь, величини грубого зерняти гороху. Здивований наблизив його до електричної лампки, що світила ся на столі: з малого каменя розходили ся дуже красні лучі; — то був прекрасний рубін.

Тихенько підійшов Гокінс назад до сплячого і взяв лист, що лежав біля него. Початок листа був писаний голяндською мовою. Гокінс, хоча не знав добре тої мови, зрозумів одначе, що автор чи авторка наказувала Мінгерови, щоби мав ся на обережности, що радила йому, щоби зложив для проби камені після взірця, бо здаєть ся, межи каменями трохи за багато золота. — — — —

Американець поглянув з усмішкою від листа на сплячого, а від него на камінь. В тій хвилі увійшов Перрі.

— Шож?

— Гляди! — І його пан показав йому лист і камінь. Оглядав обоє зі здивованєм.

Ми трохи за довго коло него, — сказав по хвилі. Мусимо йти!

— А то чого? Все прецінь в найбільшій порядку! Занадто паний!

— Звичайне базікане!

— Але моє базікане завсіди на місци, се ви добре знаєте. Вже нам пора йти.

— А що з ним робити?

— Віднесіть його до його помешканя і скінчена справа.

— А чого так спішити ся? Я хотівби стрібувати, чи не говорить він крізь сон.

— Насамперед поукладайте назад те все в його кишені!

Американець вложив мовчки рубін із всіми іншими річами назад у кишені свого гостя. Відтак станув близько коло него і заговорив спокійним, не дуже голосним голосом: — Чи не був то красний той жарт з Американцем?

Сенна Манн не ворухнув ся, але його лице скривило ся до сьміху.

Тоді кликнув Гокінс голосно: — Але рубіни, Мінгер, рубіни!

Голяндець підняв ся в сні і старав ся піднести свої повіки. Відтак повів рукою до кишені, в якій був схований той одинокий рубін, став хитати головою й говорив: — Що - о ? Де - е ? Вони — безпечні. Панно Алісо — — — ? О ні, дім, в яким dokonано недавно влому, безпечний, ха, ха, ха!

Гокінс глянув здивовано на слугу.

— Він дав їх Алісі.

— Чисте божевілле!

— Отже?

— Ні!

— Гаразд. Нехай спить тут. Я також змучений. Добра ніч!

Ранішне сонце збудило Сенну Манна. Він обернув ся і побачив, що його приятель спить, на наборзі зробленому леговищу, на підлозі. Він пробудив ся також і оба глянули на себе заспаними очима.

Ох голова моя, голова! — нарікав Сенна. — Що я властиво нив учера? Чого властиво сплю в вашій — буді? Маєте ви тут каву?

Американець підняв ся позіхаючи. — Кава є, але ми мусимо самі собі її приладити. Ви, мій друже, за багато ликнули собі вчера того добра і ми не могли ніяк завести вас до вашого мешканя, бо ви спали, як камінь.

Дійсно? Я не знаю, що би то було, — я звичайно годен дуже багато видержати! Скажіть мені: говорив я в сні?

Чи говорили? Можливо. Я також спав, як борсук.

Так, я думаю, передтим, заки ви мене поставили тут. Хтось говорив до мене, щоби й я говорив. Але се були самі дурниці, ніодного мудрого слова! Так, дійсно, — ніодного мудрого слова!

— Алеж, милий Боже, будьте спокійні; мені ви не оповідали нічого. Ви хропіли весь час знаменито.

— Так? Хропів? То добре. Ох, як болить мене голова; -- се називає ся нежит, неправда?

— Я думаю. Але горня чорної кави вам pomoже.

Але з тим молодим чоловіком не було багато що починати. Він не мав властиво ніякого нежиту. По сніданю зараз попращав ся і пішов до свого помешканя.

Як Гокінс задзвонив до него в полудне, сказала йому господиня, що молодий пан ще спить і, що велів небудити його під ніяким услівем.

Гокінс вернув ся.

-- А що, нема його дома? -- спитав Перрі, не рухаючи ся з свого сидженя.

— Спить, — відповів Гокінс.

— Дійсно? Переконайтеся добре, бо я міг би за-
ложити ся, що я бачив його нині рано в Маріенталь.

— Дурниці! — Добре, я подивлюся. — Гокінс
вернув ся і задзвонив щераз. Він сказав господині, що
мусить говорити з паном Сенна Манном і застукав до
дверей Сеннової кімнати.

В відповідь почув страшний голянський — про-
клин. За яких дві мінути відчинили ся двері.

— Що стало ся, що ви перервали мені такий смач-
ний сон? — сказав молодий Голяндець. — Чи горить
де?

Американець глянув кругом себе по кімнаті, в я-
кій не було ніякого порядку. Вбранє, що його мав
Сенна минушої ночі на собі, лежало тепер серед
кімнати на підлозі.

— Я хотів тільки дати вам рисунок до ваших ру-
бінів, Мінгер, ще його я найшов в цукорни, — сказав
Гокінс. — Се було необережністю з вашої сторони
чванити ся тим. В такім міжнароднім місті, як се, яке в
додатку лежить ще недалеко границі, лучають ся ріж-
ного рода злодійства; — а ще в нічних ресторанах.

— Лучше, колиб ви були не будили мене, — бур-
мотів Сенна Манн. — Кілька годин сну є для мене те-
пер вартнійші, ніж дурний рисунок. Я взагалі жалую,
що я взяв ся за ту справу. Се чиста крутанина голові.
До того ще та дама, як показуєсь з отської нинішної
телеграми звернула ся тепер до иншого золотника.

Американець взяв подану депешу, що надана бу-
ла в Франкфурті над Меном: Приїзжайте зараз сюди,
в своїй справі з Батавії, бо я відїзжаю слідуєчого

тижня. Як що там безпечно, не привозіть, бо я ще не рішив ся. — Золотар Кох.

— Що ви скажете на се? Так, як би я не мав нічого більше до діла, як займати ся тільки золотарськими справами!

— Ви думаєте їхати?

— На чорта я робив би се! Лишаю ся тут і бавлю ся! Се все дранте спакую і відішлю туди, звідки прийшло, нехай іде до лиха!

— Ну, ну, не горячіть ся так дуже! Воно лучше, як ви ще трохи собі поспите! До побаченя!

Перед домом стояв Перрі і розмовляв з господинею. Вона сперла рамена на бедра і похитувала головою на згадку про поведене її нового комірника. Як Перрі висказав здогад, що Сенна рано кудись був вийшов, вона розсміяла ся. — Відколи прийшов від пана Гокінса, навіть не рухнув ся нікуди. Я принесла йому сніданє, але він лише розібрав ся і просив о цілковитий спокій. Здаєть ся, він ніколи не мав ще тільки в голові! — говорила вона.

— І щож? — сказав Гокінс, як сів на своє місце на возі.

Погонич цмокнув на коня і кінь потюлав. — Ви вже давно не були в товаристві, — сказав Перрі по хвилі.

— Де? В клубі чи в Марієнталь?

— В Марієнталь.

— То добре. Щож, — завтра?

— Лучше позавтра, хотяй — — —. Найлучше було би — — — але то нічо! Я не знаю, але той Голянець не подобає ся мені!

— Алез, Перрі, се чудесний хлопець!
Перрі помахував лише головою.

9.

Перед мешканцем дра Янсена задержався віз. З нього висіло двох мушкетерів, які пішли до просто умебльованої кімнати.

— Я немов у сні, Сенна, — сказав Мартин Янсен і розглядав її з радістю по своїх чотирох стінах, з якими так добре зжився. — Як постаралися ви о те, що мене випущено з в'язниці?

— Головна заслуга належить ся вашому приятелю, Голіродови, — відповів Голяндець. — бо він зложив за вас дуже високу кавцію. Не забувайте однак того, що хоча ви випущені з в'язниці, то все таки ви не є на волі! В дійсності, що тичить ся того, — притім він здвигнув раменами, — я міг би ще нині сховати вас так, що рука полїції була би за коротка, щоби вас схопити, коли би я лише вважав, що се потрібно. А способів найшли би ся тисячі!

— Я не думаю хапати ся ніодного з тих способів. Коли би я тільки стрібував утечи, то сейчас, і зовсім справедливо, приписали би мені вину. Мені вину! Чи не можна збожеволіти на гадку, що моя власна наречена вважає мене убийником? Я убийник і злодій! Вкінці було би мабуть лучше, коли би я згодився бути обома ними — бо — й так жите не має вже для мене ніякої вартости.

— Се саме каже також панна Алїса. Я піду зараз до неї і донесу їй про ваше освободжене. О, іде Го-

лірод. Пане Янсен, я прошу вас, не згадуйте мене при нікім, — чуєте, при нікім, хіба при однім Голіроді. Навіть хотяй би то був ваш найліпший приятель! Ніколи не оповідайте, що я відвідував вас часто в слідчій вязниці — я сам задержав се в тайні супроти панни Аліси.

— Сповню вашу просьбу, Сенно! Яж прецінь винен вам так богато!

— Нічого. Ви знаєте, що я маю на ціли лише одно. А як хочете почувати ся до вдячности супроти когось, то можете почувати ся супроти пана Голірода. Тепер — до побаченя, пане Янсен!

В тій хвилі увійшов до середини “сіроволосий” Американець. Він поздоровив Янсена стисненням руки і оглядав молодого Голяндця напів з недовірюванем, напів з цікавістю.

— Чи се дійсно мав би бути ваш приятель, Янсен? — запитав, вказуючи на него.

— Так — сказав щиро, — добрий приятель, пане Голірод, такий добрий, як ви самі! Йому завдячую я вашу поміч і разом із тим свою свободу.

— Так воно, так. Отже то ви написали до мене лист із порадою, в який спосіб міг би я зискати назад свого приятеля Янсена для соціальної роботи?

— Так, бо устно з вами якось не йде, — засьміяв ся Сенна. Дещо більше скаже про мене вам пан Янсен, а я мушу йти.

— Скажіть мені лише, що се все має значити? — бурмотів старий дивак. — Як ви товаришуєте з отим молодиком, що непрошений лхає ся до мешканя старших людей і в безличний спосіб ставить їм ріжні питання?

— Я ще не можу сказати вам усього про него, — відповів Янсен, — але можу тільки сказати: коли ми в найблизших днях одержимо якесь вияснене що до тої темної справи, то се буде його заслуга. Під покришкою легкодушного світового волоцюги криє ся в нїм незвичайна вірність, відвага і хитрість, яка може мати хиба оден Єнкі!

— Єнкі, кажете? Так він мав би бути мій краян? Таж він прецінь Джаванець!

— Ні, він тільки грає ролю такого, щоби уникнути близших допитів. Впрочім він знає Батавію і має там знакомих. Його присутність тут має означену ціль, що тикає ся справи моєї й Алїсиної. Він мабуть є вже певний своєї справи, інакше не був би старав ся у поліції, щоби та випустила мене на короткий час на волю. Біда тільки, що заборонив мені рішучо відвувати мою нещасну Алїсу!

Голірод зморщив брови. — Ви ще таки не вилічили ся з того дурацтва, Янсен? Чи не перестерігав я вас завсїгда перед жінками? Ви не можете поважно думати про се, щоби називати дальше своєю нареченою дівчину, яка холоднокровно виправляє вас на шибеницю!

— Бідна Алїса! — сказав зі смутком Мартин Янсен. — Вона ще нещасливіша від мене. Ви не знаєте, Голірод, кільки коштувало се, щоби її спонукати до обвиненя. Ми конечно потребували її зізнаня, бо інакше ми не мали ніякого й найменшого слїду, за яким ми мали би стежити. Розважтеж прецінь: Алїса мусіла бачити й пізнати злочинців, бо кімната, як виходило з її слів, була досить ясно освічена; загадочне

було се, чому вона про се мовчала. А Сенна Манн случайно підслухав, як вона, на пів непритомна, шептала: "Мартине, чому ти?" — чи щось подібного. — На всякий випадок вносив він із того, як також з усього її поведення, що вона вважає мене справцем злочину і, що рішила ся радше взяти на себе вину, як зрадити мене. Але той доказ любови грозив ще більшим затемненем справи, неправда? Ми думали сюди й туди, як би довести до того, щоби вона висказала все, що знає. Спосіб, який ми найшли, був сьмілий, але він поміг. Ох, що мусіла люба дівчина перетерпіти! Ні, Голірод! Я ціню завсіди ваші слова, але ваші осуди жінок — несправедливі! Як розв'яже ся ота нещаслива загадка з ночію, в якій Аліса мала мене бачити, я не знаю! Знаю лише те, що її любов є така сильна, як смерть!

— Так — про мене, — бурмотів Американець. Се все дуже красно, але я ніяк не розумію, як той так званий Голяндець чи Джаванець міг підслухати ті оскаржуючі слова панни Бельке? він прецінь прийшов сюди вже тоді, як дівчина була арештована.

Доктор Янсен счервонів. — Се — о, се належить до річий, яких я вам не можу вияснити.

— Так, так. А скажіть, чи маєте ви кріпке переконанє, що можете довіряти молодому чоловікови?

— Так, — сказав Янсен рішучо.

—Тим лучше. — Голірод через хвильку дивив ся задумано перед себе. — Як вас випустять на волю, ви будете старати ся, щоби зараз одружити ся з отою милою дівчиною, правда?

—Певно що так; так скоро, як лише буде можна,—

сказав Янсен. — Бідна дівчина тепер сама на світі і до того переживала такі прикрі хвили!

— А потім? Потім станете буденним чоловіком, як усі інші, а наші студії, наші пляни, наші спільні праці підуть в забуте! — сказав з огірченем Голірод.

— Що ви собі властиво думаєте? — кликнув Янсен. — Чи ви думаєте, що я міг би колись стати невірним моїм переконанням? Я не спаду до товпи загально недумаючих, самовдоволених людей, лише піднесу свою жінку на висоту розумного поняття життя. Ми будемо уживати того, що дає нам світ, що зсилає нам Бог, але ніколи не спустимо з очей цілі життя, — ушляхотнювання себе, стремління до совершенства; буроди. Де, можуть завести чоловіка пусті дорожчності. Де можуть завести чоловіка пусті дорожчності, се бачили ми обоє, Аліса й я. Як тільки Бог прояснить оту сумну тьму, що тепер гнітить наші серця, то ніколи не будемо бажати багатства ні ніяких інших дурниць!

Містер Голірод легко зітхнув. Відтак взяв він Янсена за руку: — Так ми останем на завсїгди вірними робітниками, що?

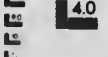
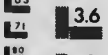
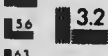
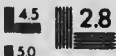
— На завсїгди, — сказав Янсен і додав. — А се буде найкрасша година в моїм житю, як я буду міг прийти до вас із моєю жінкою, свобідною від ганьблячого підозріння, — свобідною від надії на богату будучність! З одної сторони, я певний сього, — додав він зі смутком, — а з другої, не знаю ще дороги, яка має нас туди завести!

* * *

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

4.5
5.0
5.6
6.3
7.1
8.0
9.0
10
11
12.5
14
16
18
20
22.5
25
28
32
36
40
45
50
56
63
71
80
90
100
110
125
140
160
180
200
225
250
280
320
360
400
450
500
560
630
710
800
900
1000

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

На своє велике здивоване Сенна Манн застав Гокінса в Аліси. Його прихід перервав мабуть якусь важну розмову, бо обоє замовкли.

— Чи знаєте звідки я приходжу, панно Алісо? — сказав він весело. — Просто з помешканя пана Янсена, — його саме випустили на волю!

— Випустили?! — Оклик здивованя вирвав ся із уст обоїх. — Отже виказано його невинність? — додала Аліса.

— Я того не знаю. Я про те цілком не розпитував, — говорив Сенна, — виж прецінь знаєте, що я так довго не обвинувачую чоловіка, доки його не засудять. Крім того пан Янсен такий симпатичний чоловік!

— Я піду зараз відвідати його, — сказав Американець. — Чи можу завтра прийти до вас знову, панно Бельке?

Вона завагала ся з відповідію. — Так, — сказала вкінци.

— Йдете зі мною, Мінгер? Ні? Шкода. Але ми побачимо ся ще завтра перед вечером. А що, ви вже переспали нежит? А постанови свої поробили?

— Розумієть ся. Я остаю при тім, щоби з чужими людьми не робити ніяких інтересів. Я саме тепер злав найлучшу нагоду, яка тільки може бути: — Почтовий корабель "Массена", який в понеділок відїзджає з Генуї, їде аж до Джави — —

— Се є в осьми днях.

— Так. Часами нападала мене велика охота виїхати. А тепер, як став переглядати корабельну лісту, то нагло огорнула мене знову туга за подорожуванем. По що кисну я в тім поганім місті? Сьвіт кругом такий красний. І коли би я, так приміром, завтра чи позав-

тра, о 4. годині досвіта, виїхав звідси, бувби я на друге полудне в Гамбургу, а вісім днів пізніше в Нью Йорку.

— Не завсїгди, — кораблі в сю пору не відходять щоденно, — завважив Гокінс. — Понедїлок і четвер є тими днями, в яких відходять поспішні кораблі.

— Так. Нині вівторок, отже я мусїв би найдалше в середу виїхати — — — — —

— Даруйте, але завтра вечером ви маєте прийти до мене в гості!

— Справді. Я дуже тому радий. Стрібуйте також намовити пана Янсена, щоби прийшов, він потребує трохи відсвіжити ся!

— Я зовсїм не думаю, що він пристане на мою просьбу, — сказав Гокінс холодно. — Можливе те, що він мїг би бути для деякого мого гостя немилий. До побаченя, панно Алїсо!

Як тільки він вийшов, сказала зденеровано Алїса. — Що ви подумаете на се? — Гокінс вже знову робив мені пропозиції, щоби я віддала ся за него!

— Чудесно! Ви прецінь згодите ся, неправда?

Вона хотїла говорити, але він положив палець на уста. — Він ще не вийшов звідси, — шепнув Сенна. Дальше говорив голосно. — Я гратулюю вам! Зі справою Янсена все таки не добре, підозріне все ще тягнуть на нїм. Зате містер Гокінс є порядний чоловік і мїг би перебрати ведене інтересів.

Алїса задзвонила. Зявила ся панї Майнер. — Принесїть фляшку вина і дві чарки! Чи пан вже пішов? — спитала по тихеньки.

— Саме тепер вийшов, — відповіла господиня. — Як ви дзвонили, я зачиняла тоді за ним двері.

— Чи знаєте, пані Майнер, що панна Аліса віддає се за него?

— За кого? За пана Янсена?

— Ні, за пана Гокінса.

— Е, що говорите!

Сенна розсміяв ся. — Пані Майнер, завтра рано мусить бути склеп вичищений, маєте жінку до тої роботи?

— Але що се властиво має значити?

— Нічого більше, як те, що його вирентуєть ся, — неправда, панно Алісо?

Аліса притакнула здивовано, не розуміючи, чого хоче Сенна Манн.

— Рентувати? Алеж панночко, пощо сего?

— Дорога пані Майнер, ви чейже розумієте се, як то неміло мусять вражати панну Алісу порожні кімнати. А рент приносить дещо також. — Отже подбайте о вичищенє.

— Алеж я в сій хвилі не знаю нікого, щоби мені зробив се. Фельдфеблиха не має вже ніякої дівчини. Від коли відправила Анну Манне, від тоді не держить ніякої.

— Анна Манне? Вона служить у моєї господині! Чи маю її прислати?

— О се було би дуже добре. Вона одна, що вміє зробити порядок.

— Добре. Завтра перед полуднем вона прийде.

— Я нічого не розберу, — сказала Аліса по відході старої пані Майнер.

— Се нічого не робить. Головна річ у тім, щоби ви мені довіряли, панно Алісо. Будете?

— Я не знаю. Ви не є той, за кого представляєте себе, пане Сенно Манн! — сказала вона нерішучо.

— А чи ви свого нареченого любили дійсно? — спитав він поважно.

— Що за питанє! Чи думаєте, що я була би пішла на перекір волі мого вітця задля пустого за-коханнє?

— А любите ще Мартина Янсена?

Аліса тремтіла. — Ви мучите мене! Що я маю вам відповісти? Що я повинна вам відповісти?!

— То я поставлю своє питанє інакше: Чи хотіли би ви бачити Мартина Янсена свобідним від підозрі-ня, яке тяжить на нїм?

— Ох Боже! Як хотіла би я сего! Я своє жите дала би за се! — кликнула вона з запалом.

— Гаразд. Се я хотїв почути.

— Але про се й думати годї! — кликнула вона по сім. — Яж бачила його своїми власними очима!

— Се ще нічого не значить. Очи милять або їх вводять в блуд. На доказ сего я оповім вам одну істо-рійку, панно Бельке:

— Я маю дуже красну сестру. Вона дала ся звести одному молодому мущинї, що представляв ся як граф Сент-Фоа. Мушу зазначити, що моя сестра була одна з найбогатших спадкоємниць у моїй вітчинї. До неї й князї залицяли ся. — Як покидала батьківську ха-ту, не взяла з собою нічого, лише свої окраси. Се ви-старчило на всякий випадок. Граф був також тої гад-ки. Лише в короткім часї стала властителька тих о-крас тягарем для него. В чотирнїцять днів по роман-тичній утечі прокїнула ся моя сестра в готели одного невеличкогo італійського міста без судженогo й без

дорогоцінний. Безпоміну, бо не знала вона навіть мови тої країни, де була, відстаила поліція до сусіднього міста до консуляту, де дістала гроший на телеграму. Мій батько був такий огірчений, що не повірив на її телеграму; мій брат дав їй гроший, щоби могла покинути країну своєї ганьби; я поїхав до неї, не могучи помочи її матеріяльно, бо й на мені тяжив гнів батька за те, що я відпровадив її на поклад корабля. Я зовсім не догадував ся причини її відїзду. Мені сказала вона, що хоче зробити малу поїздку, бо трохи погнівала ся з батьком. Мій Боже, така розумна дівчина як Доллі могла зробити собі подібну приемність; годі було щось недоброго про неї подумати! Я хочу коротко переповісти, панно Алїсо. Слід*отого графа Сент - Фоа не тяжко було викрити в Америці, — під таким іменем він "оженив ся" з неодною спадкоюницею, — але в Европі представляла ся справа труднійше. Якийсь час був він на Рівієрі, в місті Ніцца продав малу часть дорогоцінний, а що найкрасше було, протратив у Монте Карльо. Невдачі в грі приневолювали його їх продати, при чім зазначу з задоволенням, що дістав найвисше половину їх вартости. Справді ювелї перейшли по ним на власність одної дами, але вони є так її, як були його. Про те пізнійше. Богато разів бувби я вже зловив його, але в сїм перешкаджало мені се, що я його ніколи не бачив. Я мусїв виключно спустити ся на опис мого брата, як рівнож сестри, а описи їх обоїх дуже від себе відбігали. Я вже так другий рік стежу за ним.

- Два роки! І не стратили ви надії?
- Ні, бо вже доходжу до ціли.
- Ви знайшли його? Тут?

— Я думаю. Знаєте, до кого він подібний після опису моєї сестри і то до крихітки?

— До кого?

— До пана Мартина Янсена.

— Боже, — перед двома роками був Мартин Янсен в Америці!

— Розуміть ся. Навіть у моім родиннім місті.

— Ваше родинне місто в Америці? Я думала, що ви з Батавії!

— Щож, ви думаєте, що я серед таких обставин відважував би ся їхати під дійсним іменем? На всякий случай се певне, що Мартин Янсен був у моім родиннім місті на той час, як була моя сестра, а також сходив ся з нею по великих товариствах.

— Ви глумите ся наді мною, — сказала недовірчиво Аліса.

— Я зовсім про се не думаю. Я хочу лише показати вам, як легко можна помилити ся. Чи хочете слухати до кінця мого балаканя, панно Бельке?

— Так, — сказала вона хлипаючи, — зроблю все, чого зажадаєте!

— Так, то добре! В такім випадку я вірю, що можу приобіцяти вам, що невдовзі будете щасливі!

— Щаслива! На гробі мого батька — — —

— Ви будете почувати ся вдоволеною о стільки, що побачите батькового убийника покараним, а любов отре сльози з ваших очей.

Аліса зітхнула. Він говорив дальше: — Вдавайте, що годите ся на предложене пана Гокінса. Се дуже несподіване, що він так скоро по нещасливій пригоді осьмілює ся осьвідчати ся вам; — він мусить бути дуже влюблений!

— Він говорив мені, що мені мусіло би справляти потіху, мати піддержку в моїм осамітненню і що се було би немов частинне перепрошене батька, який так бажав собі сеї злуки. З того згляду він не зважає на жалобу. Він радить, щоби я продала маєток, звінчала ся з ним і виїхала звідси.

— Так, так, продати маєток і виїхати, так, воно дуже добре згоджує ся. Скажіть йому, що купець є, що найшов ся комірник до склепу, коротко, говоріть, що хочете. Головна річ полягає на тім, щоби зовсім слухати його бажань, байдуже, що він жадає, навіть, коли би розходило ся о публичні заручини. Мене, панно Алісо, про нічо не питайте, бо я міг би сказати щось напроти него. Ще одно, — воно не пошкодить нічого, як ви Гокінсови при нагоді розкажете — очевидно в тайні — про мої рубіни!

Вона глянула на него здивовано. — А хиба ви йому про се нічого не говорили?

— Ні, а чогож би я мав се казати?

— Здаєть ся, що він знає, що вони стоять в кімнаті мого батька; бодай ганив вашу легкодушність, що передаєте повірені вам ювелі в чужі руки. Розумієть ся я з сим не вихопила ся перед ним, а ще й ви надійшли на той час.

— Тим лучше. Отже до побаченя. Довіря і терпеливості, панно Бельке, а також — обережності!

Подав руку і оставив її саму серед тяжких сумнівів і смутних гадок.

*

*

*

На другий день в обідну пору клячала в склепі Анна Манне і жваво шурувала підлогу. Вона виглядала так само засмарована як перед осьми тижнями, коли

покидала вдову по фельдфеблеви. Лише що тепер на кострубатім, недобре причесанім темнім волосю мала білий очіпок.

— Не бачу, щоби ти так дуже поправила ся, — говорила стара Майнер, оглядаючи її, — ти лучше прийди знову до нас. Панночка все така сама добра для тебе, а робота там на горі також не дуже лиха.

Анна хитнула головою і ще дужше терла щітксю. Вона повилизала всі кутки, витерла під льодою, вкінці вимила виставові вікна і склепові двері.

— Що то буде? — спитав якийсь прохожий здивовано, — склеп отвираєть ся наново?

Анна Манне глянула на него з під лоба. — Я мию, — сказала остро.

— Я се бачу, — сказав він гнівно усміхаючи ся і взяв ногу, бо Анна була би її обляла водою. — А, от пані Майнер. Добрий день! Може схочете повідомити про мене панночку? А то пощо так тут вимивають?

— Панна Аліса хоче від першого винаймати сей склеп; тишина навкучила ся її.

— Та першого на другий тиждень! Хиба знайде ся хто так скоро?

— Більше, ніж треба. Вже питали за сим; навіть оден золотник. Але вона не хоче золотника.

— Так, так, але я хотїв би говорити з нею. Найлучше було би, коли би вона те все продала.

— Так, скажіть її лише се! Я вже повідомлю панночку про вас. Анно, о-тут ключ; як скінчиш, позамикай усе і ходи на гору їсти!

— Добре. — Анна зробила свій звичайний дурний вид, який приневолив паню Майнер повторити: — Замкнеш і прийдеш на гору, зрозуміла?

Чверть години пізнійше заїхав віз Американця. Погонич сидів випнятий на козлі і навіть головою не рухав. Аж тут відчинили ся склепові двері і вийшла Анна Манне. Вона старанно замкнула двері, зложила свої річи в кошик, положила ключ також туди, а мітлу взяла в руку.

— Гей, дівчино! — кликнув на неї погонич. — Зробіте мені одну ласку?

— Що вам треба? — запитала вона байдужно, майже не звертаючись до него.

— Принесіть мені дві папіроски, -- отсе гроші -- бо я не можу лишити коня самого.

Дівчина показала нерішучо на кошик.

— Поставте кошик отут на козел, я прикрию його своїм плащем, — отак — — —

Анна Манне принесла йому те, що бажав, а він віддав їй кошик з подякою. Дивив ся з глумливою усмішкою в слід за нею.

— Ато хляпа, — бурмотів під носом, — та вно добре, що є на світі такі дурні гуси!

— Знаєш, що стало ся, Перрі? сказав виходячи Гокінс, — я вже наречений. Дійсно, можеш мені вірити. Правда, справи ще не буде оповіщувати ся публично, але — — —

— Пощо того всього? — бурмотів погонич. — Вам вічно лише любовці в голові.

— Так, але справа сего вимагає. Панна Аліса прийде нині вечером до мене на моє маленьке свята!

— Неможливо! Таж се зверне на себе увагу всіх!

— Чому? Вечер світляних образків! На таке можна приходити і в жалобі.

— Я вважаю се за непотрібне; до того ще наробить воно багато галасу межи знакомими!

— Їдь, бо вона йде.

Перрі глянув гнівно на свого папа і вдарив копія сильно батогом.

— Я вас перестерігав, — сказав він звертаючи ся. — В кождім случаю я у вас не буду довше; як хочете робити весіле, мусите пошукати собі иншого погонича.

Американець сьміяв ся. — Що за ворог жінок! Се для мене добре, інакше моглоби приходити до спорів. Я хотів би дуже радо оженити ся вже, за три-чотири тижні, а потім — гайда на корабель.

— Подумайте лише про те, що любов приносила вам дотепер лише нещастя!

— Тільки нещастя? Зовсім ні. Я думаю, що противне.

Як були за містом, — зачав Перрі знову говорити. — Воно нічогісько не варта, зачинати нараз кілька справ: хто два заяці ловить, ніодного не зловить.

— Ей, що там, — сказав Американець. — Як я буду такий старий, як ти, буду може також думати лише про інтереси. Хвилями бажаю притім також приємности. Тепер я потребую коханя, мій друже, а моя наречена — красавиця. Я ніколи не міг подумати, щоби той дурний "рижий" мав її. А його освободжене саме тепер є мені дуже на руку.

Перрі не відповів нічого. Він заїхав поволи перед хату, де мешкав його пан. Він нахмурился, як Гокінс ударив його по плечи й сказав: — Дай коневі добре поноїсти, щоби не зів жолоба!

10.

В помешканю Американця було велике товариство. Він замешкував гарний малий domeк з городом. Ціни винайму не були в сїм місци високі, улиці свіжо поведені і мало бруковані.

На долині було кілька малих кімнат, кімната на курене і сальон, а на першій поверсі красна саля. Ту відбували ся представлення світляних образів, ту також наставлявано малі накритя.

Служба поставила на стіл носуду з овочами. В кімнаті панував голосний гамір, дзвеніли шклянки, стріляли корки від фляшок.

Аліса Бельке сиділа в чорному одїю як тїнь серед веселих людей. Господар дому сидів побіч неї, любезно стараючи ся розвеселити її, а також гості трібували розвіяти її смутній настрій. Вона мало кого з присутних знала; се були по найбільшій часті клубові тозариші Американця, дехто з них із жінками, як приміром старий Шмідт.

— Тепер, ласкава панї, мушу вас віддати під опіку моїх гостей, — сказав Гокінс, вказуючи на пана й паню Шмідт, що сиділи при тїм самім столику, що він і Аліса. — Я мушу обслуговувати апарат; він є тепер моїм улюбленим конем і я нікому не віддав би його в руки. Я приїду потім і відберу свою похвалу, Мінгер!

Сенна, що сидів при однім із сусідних столів, підняв шклянку і випив до господаря дому. Той зник незамічений більшою частю присутних. Слуги позбирали зі столів, поуставляли на трикутниках по обох боках салї охолоджувачі на вино і постягали крісла в ряди. В дверях до бічної кімнати поставлено добре вип-

няте велике полотно. Сенна Манн, що сів собі у кутку, коло вікна, розглядав ся уважно довкруги. Другого виходу зі салі не було. По хвилі зробило ся в кімнаті темно і якийсь музичний кавалок розпочав "представлене". В тій хвилі встав Голяндець зі свого стільця і легко відчинив вікно. Гра фортепяна заглушила шмер і молодий чоловік схозав ся за мягкою занавісою. В тій хвилі, як на появу першого образа з грудий присутних вирвав ся оклик . . . удования, він вдивляв ся крізь темряву на долину. Йому здавало ся, що немов якась тінь промайнула, але всюди було тихо. Він ждав і вдихував глибоко холодний нічний воздух.

Мабуть відбувала ся вистава третього образа, як . . . тось з салі сказав: "Певно вікно відчинене, бо є протяг!"

Як лискавка скочив Сенна Манн на вікно і спустив ся в долину. Як кіт зісунув ся він по тичці винограду, що ріс кругом домика, на долину, хвильку стояв і наслухував, а потім переліз скоренько через желізну огорожу. Тут — знова якась тінь — молодий чоловік вхопив якусь ломаку, що висіла случайно на огорожі і пішов скоро до сеї тіни; за хвильку стояв перед — Перрім.

Покірний слуга виглядав у ту хвилю не зовсім на покірного. Як наблизив ся до приятеля свого пана, видно було на його лиці насмішку й лють.

— Яка несподіванка, пане Сенно Манн! Ви не думали, що можете менс тут стрінуги? Чи маю помочи вам, щоби ви дістали ся туди, звідки прийшли?

-- Красенько дякую. Я дістану ся туди й без вас.

— Дійсно? А я скажу вам, що помиляєте ся. Ваша дорога кінчить ся отут.

Одним скорим рухом добув ножа і кинув ся на Сенну Манна з такою силою, що той хоча сподівав ся нападу, не встояв і упав на землю. Одначе вдало ся йому вхопити противника за праву руку і в такий спосіб уратував ся. Скажене дужане обох їх не тривало довго. Перрі почув, як несподівано схопили його з заду сильні руки і коли віддихаючи оглянув ся, побачив ся mezi двома поліцаями, — тимчасом Сенна Манн підняв ся скоро зі землі.

— Бачите. похибка сим разом з вашого боку, Перрі! — сказав він усміхаючи ся.

Гнівню поглядав на него арештований. — Що се має значити? — крикнув нагло. — Я закличу свого пана на сьвідка, що мене безправно арештовано тоді, як хотів придержати небезпечного драба.

— Алез прошу, покличте! Та ваш голос заледви чи долетить до дому панни Аліси Бельке!

— Так я не безпідставно недовіряв вам, — бурмотів Перрі. Він без опору всїв до самоходу, який нагло зявив ся; там наложив на него Сенна Манн шкіряний пояс, що був прикріплений до сїдала. — Щоби вам не захотїло ся вискочити по дорозї, Перрі! Тепер я буду погонич.

Вони переїхали передмістя і здержали ся на тій улици, при якій стояв дїм Аліси. Ту Сенна Манн зіскочив.—Чи маю здоровити від вас вашого пана, Перрі?— сказав з усмішкою, — він десь нетерпеливо чекає на вас! Возьміть сего чоловіка до арешту, — приказав поліцаям, — вже все в порядку. А відтак поїдьте по панну Бельке і привезіть її до дому.

— До чорта, кляв вязень,— ви дуже добре прилагодили ся до своєї задачі.

— Так, мій любий! Як ви переміняли нині рано ключ у моїм кошику, тоді я вже уладив все на ваше прийняте. Свою задачу, як дурна наймичка, я ліпше сповнив ніж ви, як візник!

— Чорти би тебе побрали! Коби був мій ніж лучше справляв ся!

— То було би нічого не допомгло! Мої люди були на поготові. До побаченя, мій друже.

Самохід поїхав дальше.

Дім покійного золотника стояв в темноті. Сенна Манн глянув у гору по вікнах: з помешканя над склепом продирало ся слабе, майже невидне сьвітло. Він потиснув легко за клямку від склепових дверей, двері відчинили ся. Він увійшов до середини і засьвіттив маленьку ліхтарню, яку витягнув з кишені. Зі стелі звисав шнурок. Він виліз по тім шнурку і застукав у стелю. Отворила ся широка діра, яка що раз більше розширяла ся.

— Ви вже ту врешті? — сказав якийсь голос. Се тривало цілу вічність! Мусим зараз забрати ся, бо інакше впаде підозріне. Представлене не може прецінь так довго тривати.

— Яж вам прецінь казав, що я не буду міг так скоро прийти.

— Ну і як же, старий, мало підставу ваше підозріне? Чи Голяндець шукав за виходом?

— Ні, не шукав. Але, як тут вам? Знайшли?

— Так. Сим разом, на щасте, була легка робота! Я ненавиджу крови й насильства; хитрість і лагідність завсїгда лучші. Щож, ви вже на горі? До чорта, що ви робите?

Дзвінок, від котрого відорвано линовку, дзвонив голосно на цілий дім. Рівночасно скочив Сенна Манн до спальні пана Бельке.

— Що я роблю, пане др. Янсен? Чи властиво, пане графе фон Сент-Фоа? Поздоровляю вас від моєї сестри Доллі!

Злодій зблід і захитався. Скринка, яку виняв з незамкненої каси, випала йому з рук, а вся містота розсипала ся по землі.

В помешканю зробив ся рух. Заки зловлений успів отрясти ся зі свого переляку і взяти за револьвер, були вже його руки звязані.

— Гратулюю вам, пане Сенно Манн, — сказав поліційний комісар, стискаючи йому руку; — мушу признати ся, що я передтим сумнівав ся що до доброго висліду. Вправді ви лише ствердили наше попереднє підозріне, але те, що вам удало ся зловити злочинців на горячім вчинку, виключає всяке вибріхуване і приспішить нашу працю.

Пані Майнер, що станула на ту хвилию в дверях, на вид арештованого голосно скричала: — Пане доктор! Ах, пане доктор! То се таки дійсно ви були! Ох, нещаслива дівчино! І то дійсно бувають такі нещастя на сьвітї. А я була би присягла за його невинність!

Злочинець не рухав ся. Тільки його очи стріляли на всі сторони, немов шукаючи виходу до втечі.

— Запалїть газ! — велїв Сенна Манн. — Чусьге самохід на дворї? Панна Алїса може ввійти кожної хвилі. Я хотїв би наперед спитати сего пана, чи не схотїв би подати місця, де лежать зрабовані діаманти?

Арештований заперечив сильним рухом голови.

— Ні? То обійде ся. Ми якось знайдем. А тоді також покаже ся, хто є дійсним властителем.

В тій хвилі чути було, як на дорсзі станув самохід, а дві мінути пізнійше увійшла Аліса.

Ясне газове сьвітло падало на вязня, що стояв біля каси. Оден поліцай збирав зі землі розсипані рубіни і складав до скринки.

— Ходіть, панно Алісо, — сказав Сенна Манн і привів тремтячу дівчину ближше. — Я приобіцяв вам, що викрию злодія діамантів княгині Долгорукої — дивіть — пізнаєте його?

— Мартин, — простогнала Аліса.

— Дивіть ся сюди, — сказав Сенна Манн і підняв високо в гору звязані руки злодія, ось тут червоний перстінь з печаткою, а ось тут близна, неправда?

— Боже мій, Боже, як ви глумите ся наді мною! — хлипала дівчина.

— А тепер, — говорив дальше спокійно Джава-нець, глядіть ось сюди, — він плеснув в долоні.

Не лише очи Аліси, але також очи комісаря, поліцаїв, пані Майнер звернули ся в сторону ідальні, звідки вийшла постать чоловіка.

— Мартин! крикнула ще раз Аліса.

Закликаний станув в одній хвилі біля неї й обняв

II.

— Але, хто є отой? — питала вона тревожно.

Сенна Манн підійшов до него, відняв йому бороду, брови й перуку.

— Не гнівайте ся, пане графе фон Сент-Фоа, що я роблю службу вашого голяра. То не було розумно з вашої сторони, що ви в тій масці наслідували пана Янсена. Через се я зараз знав, хто се такий місте Гокінс.

не треба було навіть близни на пальці. Сим разом кара не мине вас!

Американець глянув зпід лоба на молодого мушину.

— То таки Перрі мав слґшнїсть. Він не довіряв вам. Щож, ще все те страчене. Про жите я не дбаю. Морду доконав Перрі — я таким річам не віддаю ся. Я всі свої справи виконую при помочи любви. Коли би панна Алїса не була така дурна й не відказала менї своєї руки, було би обійшло ся без морду. Одначе я рішучо боронив її, як Перрі хотїв її убити.

— Се правда, — сказала тихо Алїса.

Він глянув з погордою на неї. — Я помилив ся що до влачі женщины. Я сподївав ся, що вона скорше візьме вину на себе, ніж зрадить свого коханця. В тїй ціли я підкинув скрєвавлений дїямант до її мешканя. Але нишнї дївчата не знають вже, що таке любов.

— Ох! — зітхнула глибоко Алїса. — А плян трохи що не вдав ся, коли би була не заздрїсть!

Богу дякувати, що Сенна Манн попав на таку гадку! — вликнув др. Янсен.

Сенна Манн вдоволено сьміяв ся. — Я завважав, що панна Бельке дуже легко зворушує ся і на тїм побудував мїй плян. Але сей — пан покидає нас зараз, тому я хотїв би попросити його, чи не описав би нам тої ночі, в якїй він, як др. Янсен, відіграв таку негостинну ролю гостя. — Чи нещасний пан Бельке умер з тим переконанем, що бачив у вас свого зятя?

Зв'язаний вязень зморщив чоло. — Пощо сего? Він вже вдруге не буде жити, як я се скажу. А я — не дуже люблю згадувати той вид.

Аліса підійшла до него ближше і піднесла благально руки. Проти своєї волі, спустивши очі в землю, говорив він далше: — Я сподівався, що справа з золотником піде цілком добре — він повинен був тільки побачити мене, а не мого товариша, щоби думав, що я виходжу з кімнати його дочки. Відтак я хотів наговорити йому про якусь мою провину, через яку я мушу втікати, щоби дав мені гроший на втечу, а був би се зробив хочай би й тому, щоби увільнити свою дочку від такого судженого. В той час, як він відчиняв касу, мій спільник мав накинути йому зі заду нахльороформовану платинку і ми були би мали легку справу. Та нараз дверці, котрими ми дістали ся сюди з долини, так сильно грюкнули, що старий за вчасно пробудив ся. Мене не було навіть в кімнаті, як він вже засьвітив електричну лампу. Він дійсно думав, що я приходжу з Алісиної кімнати, але заки ще міг я добути зі себе слово, став мене лаяти і вискочив з ліжка. Притім побачив він відчинені дверці. І тоді я не міг вже Перрі довше здержувати. Він вже чекав відповідної хвилі.

Аліса зблідла.

— І він аж до смерти вважав вас за мене? — спитав дрозжачи Янсен.

Злодій кивнув заперечуючи головою. — Як він, шукаючи помочи, обернув ся і хотів вчепити ся мене, я вирвав ся йому з рук, але він зірвав з мене перуку і пізнав мене. Я ледви мав час зробити себе наново "бондином", як увійшла панна. — — —

— Богу дякувати! — шептав Янсен.

Поліцаї відвели зловленого драбугу.

Аліса обняла з плачем свого судженого і благала його о прощенє.

Панї Майнер не знала з утіхи, що має робити. Вкінци принесла фляшку вина і се було найлучше, що могла вона зробити. Бо всі чули ся змучені після дня, повного пригод.

11.

— Як попав вже я на слїд, — говорив Сенна Манн, як сидїв другого дня коло щасливої пари заручених і мусїв оповідати, — була вже справа досить проста. Головна річ властиво полягала на тім, щоби бути певним що до того Перрі. Він мав до мене підозріне і не бракувало бєгато, а панки з украденими діамантами були би тихцем утікли! Я числив ще лише на жадобу Гокінса, забрати зі собою також і рубіни. Сї рубіни, що я передав вам до сховку, панно Алісо, в дійсности неправдиві!. Я мав лише одинокий красний камінь, що походив із вашої власної брошки і на него я зловив драбів. Але ще одно: я майже цілий рік чигав на них отут, в сім домі! Ви дуже добре поступали супроти мене тоді, як я повнив ролю помивачки!

Аліса глянула на него зі здивованєм, Мартин Янсен притакнув.

— Що ви говорите? Я нічого не знаю, — говорила молода дівчина.

— Чи ви вже забули Анну Манне? — спитав з усмішкою.

— Як? Ви? А се чого?

— Я оповідав вам, що мій батько нагнівав ся на

мене подібно, як на мою нещасну сестру. Він закликав перед нами, що лише тоді простить нам, як злодій буде зловлений, а діаманти знайдені. Отже тепер розумієте, який мій інтерес до діамантів княгині Долго-рукої? Се є дорогоцінності моєї сестри.

— А княгиня?

— То одна красна танцюристка, що дістала їх від банкира-Жида, котрому мій так званий шурин ті дорогоцінності продав.

— Але я не розумію, чого ви так довго були Анною Манне в сім домі! — сказала Аліса.

— Се має свою властиву причину, яку я хотів би затаїти перед вами, панно Алісо. Але дальші події відкриють її вкінці. Ви передусім мусите знати, що правдиве ім'я містра Гокінса чи там графа Сент-Фоа є те саме, що й ваше.

— Боже, боже! Ви думаєте, що се мавби бути той наш американський свояк?

— Мабуть. Я знав його батька, а вашого стрика, дуже добре. Він був знаний у нас як Ювель Сем, бо мав велику пристрасть до ювелів, -- се, здається, лежить у природі вашої родини; — він вимінював і продавав усе, щоби тільки дістати діамантів, чи рубінів або смарагдів. Його син, багато старший від брата, учився через якийсь час з моїм братом. Він був великий і мав руде волосся. Я не знав його ніколи. Він утік з колегії, щоби розпочати свої злодійства при помочи вінчань. Се, що він відважився зачати свої злодійства таки в своїм родиннім місточку, вказує на його зухвалість. Як граф Сент Фоа носив він русяве волосся і русяву бороду, — отже подобався на пана Янсена. Та

само поступав він отут, щоби зруйнувати свого суперника. Про тайну сего дому, криті дверця, знав він мабуть від свого батька. Як почув у місті Ніца, що "його" діаманти, мають бути відослані сюди до перерібки, повзяв зараз злочинний плян, вдруге дістати їх у свої руки. Хто зна, чи й сам він не поручив "княгині", щоби вислала діаманти сюди? Певне те, що його можна було пізнійше бачити ще в тім місті в ріжнім перебраню. Як не стало вже мені гроший, подумав я, що, як дівчина — помивачка, можу дістати ся до всіх домів. Часами мив я підлогу в домі "княгині Долгорукої" і сповняв притім ріжні прикази. Колиж я вже дістав від свого брата з Америки інформації, хто криє ся під особою того графа, постановив я поїхати сюди, побачити, чи нема що спільного межим а німецькою родиною Бельків. Моя сестра описала свого мужа як ставного мушину з русявим волосем і русявою, повною бородою. — а мій брат описував, що він має руде волосе і гладко виголене лице. Цілий рік я ждав, удаючи Анну Манне. У вісім місяців після мого приходу прийшли брилянти.

— Ох, чому не сказали ви сего передтим! — кликнула Алїса, — тоді був би жив еще мій батько!

— Подумайте — що я міг би був тоді сказати? Ваш батько одержав дорогоцінності від правної властительки; він не мав права дати їх чужій людині. хотяй би вона і мала до них претенсії. Я був певний того, що той, що їх раз дістав був у руки і потім випустив, прийде за ними, як муха до сьвітла. Але я ніколи не думав, щоби він допустив ся при тім убийства.

— А що викликало ваше підозріне?

— Як я мив підлогу в кімнаті, де dokonano морду, відкрив я тайні дверцята, які були дуже справно закриті. Крім того знайшов я в скалубині тих дверцят жмуток русявого волосся з вусів. яке, як показало ся пізнійше, було крашене і кавалок перуки з русявим волосем; — вправді було на ній лише кілька волосків, одначе було добре видно, що вони вишиті в перуку. Коли я переконав ся, що волоски з вусів були перед тим руді — я його знайшов. А що волосе пана Янсена було довге, як я переконав ся і що він не мав ніякої близни на пальці, як упевняла панна Алїса, я його викрив і став за ним слїдити. На щасте він пригадав собі на ваші дорогоцінності, бо інакше ледви чи були би ми допняли свого. Тепер вже не було великої труднощати приловити пана Гокінса. Я видумав байку про рубіни якоїсь міністриці і з задоволенем стежив, як він насліно ішов у ланку. Треба було єще знайти "другого" і скажу вам, що я сильно підозрївав пана Голїрода. Тепер я вже знаю, що він ненавидїв свого земляка і не вважав його зовсім за "джентелмена". Коли би він не був такий неприступний, були би ми могли скорше дійти до ціли. Вчера сказав мені пан Голїрод, що він відкрив случайно, що його земляк має крашене волосе на голові й на бороді, через що він став йому недовіряти і за ним стежити. Тамтой же, як міг, уникав старого філософа і старав ся відтягнути від него також доктора Янсена. Що правда, замітка панни Алїси, що пан Голїрод оголив собі вуси, зразу навела мене на підозрїне, але як я його побачив, то зрозумїв, що ту справа з диваком, а не зі злочинцем. — Не звертаючи уваги на те, що його сіре волосе не було ніколи рудим. — Перрїя зачав я підозрївати тоді, як побачив

щирі відносини межи ним а його паном. Але він старий хитрий лис, відразу звернув на мене увагу і я мусів дуже вважати, щоби перехитрити його. Як я вже був певний свого, наклонив я поліційного комісаря, щоби помагав мені. Решту вже знаєте.

— А ювелі? спитала з запертим віддыхом Аліса.

— Ми знайшли нині в ранці! — сьміяв ся молодий чоловіяга. — Оба драби вже все спакували, щоби ще в ночі відіхати; чи був би Гокінс довершив тої задачі, коли би йому крадіж була вдала ся, я дуже сумніваю ся. Воно показує, що він думав еще про женитьбу з вами, панно Алісо. Вчера замовив у кравця гарне одіне для себе, а також поробив відповідні донесеня до властий духовної і сьвітської. Я хотів би лиш знати, чи в таким случаю він був би дав всі ювелі своему кумпанови? В стайні, в кінськїм жолобі, лежала зовсім простенька собі торба з дорогоцінностями моєї сестри. Я тремчу на саму гадку, що ви, панно Алісо, були би закушали того самого щастя, що вона! Можливо, що той драб влюблений у вас настільки, що був би на вашу просьбу відложив на який тиждень відїзд, але чи довго було би потривало, щоби ви котрогось рана пробудили ся в чужому краю без ніяких средств до житя, зовсім так як моя нещаслива Доллі!

— Богу дякувати, що вратував тебе від такої долі! — кликнув др. Янсен.

— Сим разом ми вже зловили злодія. — повторив Сенна Манн. — Він відпокутує тепер за вашого батька, панно Алісо, а також за мою сестру.

— А я тебе підозривала, Мартине, тебе, — хлипає Аліса.

— Моє серце кохане! Той поганець з розмислом ошукав тебе, бо ти полюбила мене замість його.

— А я переконаний, що він тому лише допустив свого кумпана, щоби убив вашого батька, аби по його смерті мати право до спадку по нім. Він був би ходив зо два роки під своїм дійсним іменем, у своїм правдивім рудім волосою, щоби мочи потім посісти дім Бельків. Ніхто з його тутешніх знайомих не був би пізнав у нім смаглявого торговця діамантами. Я сподіюся, що його замкнуть на досить довго, щоб перешкодити йому допускатись даліше подібних злодійств. Коли ж він вже буде вільний тут в Німеччині, зажадає його Америка.

— А як хитро він забирав ся до діла! — сказав Янсен по хвилі надуми. — Оба помешканя, представлення світляних образів служили на те, щоби не дати викрити його злочинної діяльності. Лише при грі в карти тратив він пановане над собою, — тоді забував за все. Тоді прогайнував він усе, що лише приносили йому його крадежи. Аж вірити не хочеть ся, як умів він так знаменито грати ролю порядного чоловіка і мати зносини з найповажнішими горожанами міста!

— Німці власне люблять чужинців — сказав Сенна Манн.

— А хтож той — другий? — спитала несміло Аліса, думаючи про вбийцю свого батька.

Сенна Манн здвигнув раменами.

— Він не хоче сказати свого імени, а пан Бельке-Гокінс заявляє, що не знає його. Чи так воно справді є, покаже ся згодом. Поліція є тої гадки, що має в руках двох добрих злодіїв. Коло пана Бельке-Гокінса знайдено багато компромітуючих паперів. По всіх

краях вже порозсилано телеграфічно опис його вигляду. На всякий случай буде смерть вашого батька, панно Алісо, відпокутувана. А ті прокляті діаманти відвезу своїй сестрі, нехай їх продасть. Щоби вже ніколи не були причиною людського нещастя! Колиб залежало від мене, я кинув би їх у море, там де воно найглибше. Оттут віддаю вам, панно Алісо, ваш рубін. — Він виняв з кишені кусок паперу і розвинув.—Ось тут є ваш рубін, що Гокінс був мені раз витягнув з кишені. Він зробив нам велику прислугу, подібно як і нашійник.

Аліса счервоніла і стиснула руку свого любка.

— Нехай панна Міллі тішить ся ним! — сказала похвильці.— Ох, Мартине, я вже ніколи не хочу носити прикрас!

— Тільки один виїмок! — промовив Сenna Мани.
— Я предкладаю поліції всякі докази й папері, що відносять ся до упадку моєї сестри. Воно зовсім певне, що ті ювелі, що належуть до вас, будуть в як найкоротшім часі на воли. Але одно вас прошу: возьміть і заховайте той каменець, що його скрoвавленого підкинув той драб до вашої кімнати, щоби кинути на вас підозріне участи в злочині. Заховайте його на пам'ятку сеї хвилі, в котрій ви відрікаете ся всіх своїх дорогоцінних каменів, бо він скупаний в крові вашого батька!

Зі сльозами в очах взяла вона клейнод.

— Дякую вам! А чи можу я вам дати один малий рубін? Він не є такий дуже вартісний, але я хотіла би, щоби ви занесли його своїй сестрі. Просіть її також, щоби його носила: одна злочинна рука завдала нам

oбoм рaни, які мoже згoїти лише чaс. Вaм пaнe Мaнн. зaвдячeм, щo житe приносить нaм щe днї шaс: пoвинні бi ми вaм вiдплaтити ся??

— Нeмa тyт щo вiдплaчувaти — кликнув вeсeлo Сeннa Мaнн. — Прoтивнo! Тим двoм рoкaм я зaвдячeю, щo я з нeпoтрiбнoгo лiнюхa-дaрмoїдa стaв рoзумнoм чoлoвiкoм! Як жe хoчeтe справити мeнi якyсь приeмнiсть, зaпрoсiть мeнe нa свoє вeсiлe. Aлe спiшiть ся, бo я, щoби пoлaгoдити щe дeякi спрaви, oстaну лише кiлькa тижнiв. Вiдтaк вiзьмy свoю сeстру i зaвeзу дo бaтькa. Вiнчaнe бyдe унeвaжнeнe, a бiднa Дoллi бyдe нa другий рaз вжe рoзумнiйшa. Aлe я нeзвичaйнo шaсливий вiдпoвiдy бaтькa нa мoю тeлeгрaмy. Тeпeр бжe всьo в пoрядкy. Тeпeр пoбaжaймe сoбi нeзaкoлoчeнoгo щaстя i дoвгoтривaючoї ширoї приязни!

З нiмeцькoї мoви пeрeклaв Івaн Ярeмкo.

